

یکصد و پنجاه درس زندگی

آیة الله العظمی مکارم شیرازی

ویرایش سوم

مرکز تحقیقات رایانه ای
قائمیه
اصفهان
السلام علیک یا صاحب الزمان

مشخصات کتاب

سرشناسه:مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -
عنوان و نام پدیدآور:یکصد و پنجاه درس زندگی / مولف مکارم‌شیرازی.
وضعیت ویراست:[ویراست ۲].
مشخصات نشر:قم: نسل جوان، ۱۳۸۳.
مشخصات ظاهری: ۱۶۰ص.
شابک: ۷۵۰۰ ریال 964-6275-30-3 : ؛ ۸۵۰۰ ریال(چاپ دوم) ؛ ۱۴۰۰۰ریال(چاپ چهارم) ؛ ۱۶۰۰۰ریال (چاپ پنجم) ؛ ۳۰۰۰۰ ریال (چاپ هشتم)
یادداشت:چاپ دوم: ۱۳۸۵.
یادداشت:چاپ چهارم: ۱۳۸۷.
یادداشت:چاپ پنجم: ۱۳۸۸.
یادداشت:چاپ هشتم: ۱۳۹۱.
یادداشت:کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع:احادیث شیعه -- قرن ۱۴
موضوع:راه و رسم زندگی (اسلام) -- احادیث
موضوع:احادیث اخلاقی -- قرن ۱۴
رده بندی کنگره:BP۳۴۸/م۷ی۸ ۱۳۸۳
رده بندی دیویی:۲۹۷/۲۱۸
شماره کتابشناسی ملی:۱۱۷۶۹۴۵

محتوای این کتاب

درس اوّل
اندیشه، تدبّر، تفکّر
درس دوّم
پیمانه تدبیر
درس سوّم
در غذای جسم سختگیرند اما...
درس چهارم
نقش قلم
درس پنجم
در میان دو مسؤولیت بزرگ
درس ششم
عوامل نابودی جامعه
درس هفتم
تنبلی و فقر
درس هشتم
باران دانش بر دل ها
درس نهم
سرچشمه تکبّر
درس دهم
سه چیز با ارزش در پیشگاه حق
درس یازدهم
شهادت حسین(علیه السلام)
درس دوازدهم
دو نشانه مسلمان واقعی
درس سیزدهم
آتش خشم!
درس دهم
منابع ثروت
درس پانزدهم
بدترین پیشه ها
درس شانزدهم
امارت و اسارت!
درس هفدهم

ریاکاری و خودنمایی
درس هیجدهم
حسد
درس نوزدهم
دور افتادگان از رحمت خدا
درس بیستم
بدترین دوستان
درس بیست و یکم
تکمیل کارها
درس بیست و دوّم
برنامه های جاویدان
درس بیست و سوّم
شدیدترین مجازات
درس بیست و چهارم
بلای قرض
درس بیست و پنجم
زندگی اجتماعی سالم
درس بیست و ششم
کلید بدبختی ها
درس بیست و هفتم
نشانه های انسان های بهشتی
درس بیست و هشتم
نشانه های منافق
درس بیست و نهم
پند
درس سی ام
سخن و سکوت
درس سی و یکم
لذت بخشش
درس سی و دوّم
زهد به معنای واقعی
درس سی و سوّم
همردیف شهیدان
درس سی و چهارم
بهترین مردم
درس سی و پنجم

عبادت آزادگان
درس سی و ششم
آنچه پشت را می شکند
درس سی و هفتم
پاکیزه باش
درس سی و هشتم
سرانجام جهل
درس سی و نهم
ارکان هدایت
درس چهلم
نوحه گری جاهلیت
درس چهل و یکم
همه روز محاسبه کن
درس چهل و دوّم
آثار ایمان سخت تر از آهن
درس چهل و سوّم
حقیقت توحید و عدل الهی
درس چهل و چهارم
چند نشانه ایمان
درس چهل و پنجم
دنیا هدف نیست، وسیله است
درس چهل و ششم
بهای انسان
درس چهل و هفتم
حق و باطل
درس چهل و هشتم
پر ارزش ترین میراث عرب
درس چهل و نهم
من از آنها بیزارم
درس پنجاهم
تلاش عاجزان
درس پنجاه و یکم
نشانه های ستمگر
درس پنجاه و دوّم
درد بی درمان وجود ندارد
درس پنجاه و سوّم

چرا نعمت ها از بین می روند؟
درس پنجاه و چهارم
شهادت و پاکی
درس پنجاه و پنجم
عاشقان جانباز
درس پنجاه و ششم
خردمند و بی خرد
درس پنجاه و هفتم
دینداران واقعی کمند
درس پنجاه و هشتم
عدالت در میان فرزندان
درس پنجاه و نهم
همواره تحت مراقبت هستی
درس شصتم
نه چاپلوسی نه حسد
درس شصت و یکم
در خدمت برادران باش
درس شصت و دوّم
اشتباه در زندگی
درس شصت و سوّم
اسلام جهانگیر می شود
درس شصت و چهارم
هیچ گناهی را کوچک نشمر!
درس شصت و پنجم
برتری دانش
درس شصت و ششم
حقوق متقابل
درس شصت و هفتم
در راه اطاعت خرج کن تا خرج گناه نکنی!
درس شصت و هشتم
بزرگترین بازار تجارت
درس شصت و نهم
بلند پایه ترین مردم
درس هفتادم
سه اصل مهم اجتماعی
درس هفتاد و یکم

تندخویی و شتاب زدگی
درس هفتاد و دوّم
زاهدان واقعی
درس هفتاد و سوّم
آزمون شخصیت
درس هفتاد و چهارم
برنامه صحیح برای دنیا و آخرت
درس هفتاد و پنجم
اثر گناه
درس هفتاد و ششم
شیعه واقعی
درس هفتاد و هفتم
با چه کسی مشورت کنیم؟
درس هفتاد و هشتم
بالاترین نعمت ها
درس هفتاد و نهم
امام غائب(علیه السلام)
درس هشتادم
پای هر سخن منشین!
درس هشتاد و یکم
شیطان صفتان
درس هشتاد و دوّم
عید واقعی
درس هشتاد و سوّم
سرمایه های ارزشمند
درس هشتاد و چهارم
دو چیز مایه هلاکت مردم است
درس هشتاد و پنجم
کار خوب کم نیست
درس هشتاد و ششم
خطا مکن و عذر مخواه
درس هشتاد و هفتم
بدترین طرز زندگی
درس هشتاد و هشتم
وعده های ما بدهی ماست
درس هشتاد و نهم

اموال حرام
درس نودم
تا می توانی از کسی چیزی مخواه!
درس نود و یکم
وای بر چنین کسی!
درس نود و دوّم
حل مشکل از گناه مخواه!
درس نود و سوّم
از خود راضی ها!
درس نود و چهارم
خویشاوندان دور و نزدیک
درس نود و پنجم
ترک عادت
درس نود و ششم
حماسه کربلا
درس نود و هفتم
عاقل کیست؟
درس نود و هشتم
علت دشمنی
درس نود و نهم
غیرتمندان
درس صدم
یک موجود پر برکت
درس صد و یکم
بهترین دست ها
درس صد و دوّم
بدتر از مرگ
درس صد و سوّم
فرق میان مؤمن و منافق
درس صد و چهارم
بهترین میراث
درس صد و پنجم
احترام به آزادی فکر
درس صد و ششم
این شش صفت در مؤمنان نیست
درس صد و هفتم

همه پیوندها را قطع مکن
درس صد و هشتم
عبادت واقعی
درس صد و نهم
عیب خود را فراموش نکن
درس صد و دهم
شکنجه بزرگ
درس صد و یازدهم
طراوت قرآن
درس صد و دوازدهم
از هواپرستی بترس!
درس صد و سیزدهم
تنها راه شیعه بودن
درس صد و چهاردهم
تناسب ثروت ها و مصرف ها!
درس صد و پانزدهم
راستگوترین و داناترین
درس صد و شانزدهم
زندگی ساده و همکاری در اداره خانه
درس صد هفدهم
یک ساعت دادگری
درس صد و هجدهم
طبیب حقیقی
درس صد و نوزدهم
جانشینان پیامبر
درس صد و بیستم
مجلس گناه
کارهای تولیدی انجام دهید
درس صد و بیست و دوّم
بلندی و کوتاهی عمر
درس صد و بیست و سوّم
همکاری با شیطان!
درس صد و بیست و چهارم
مشورت کنید تا هدایت شوید!
درس صد و بیست و پنجم
سلام، درود اسلامی

درس صد و بیست و ششم
جدایی عقیده از عمل!
درس صد و بیست و هفتم
مجازات های خدا!
درس صد و بیست و هشتم
یک حقیقت فراموش شده
درس صد و بیست و نهم
جایگاه علم و حکمت
درس صد و سی ام
وظایف سنگین امام(علیه السلام)
درس صد و سی و یکم
درهای بسته باز می شود
درس صد و سی و دوّم
از افراد بی شخصیت بترس!
درس صد و سی و سوّم
جهاد بزرگ
درس صد و سی و چهارم
در غیبت مهدی(علیه السلام)
درس صد و سی و پنجم
سرچشمه بدی ها
درس صد و سی و ششم
انجام وظیفه بزرگترین عبادت است
درس صد و سی و هفتم
ساکنان ستارگان
درس صد و سی و هشتم
قرآن و قانون جاذبه
درس صد و سی و نهم
راز کارها!
درس صد و چهلم
جانداران ذره بینی
درس صد و چهل و یکم
فقط نامی از اسلام!
درس صد و چهل و دوّم
میزان سنجش عقل و جهل
درس صد و چهل و سوّم
بالاتر از نعمت

احیای مکتب اهل بیت
درس صد و چهل و پنجم
امانت در حفظ اسرار
درس صد و چهل و ششم
نشانه ایمان
درس صد و چهل و هفتم
نخستین شرط در هر کار
درس صد و چهل و هشتم
اهمیّت میهمان
درس صد و چهل و نهم
احترام و محبّت
درس صد و پنجاهم
این چنین برای خود ذخیره کن

محتوای این کتاب

بعد از کتاب الله، قرآن مجید، بزرگترین سرمایه ما، سنت پیامبر(صلی الله علیه وآله)و احادیث ارزنده اهل بیت(علیهم السلام) است، و این همان دو ثقل بزرگی است که بعد از رحلت پیامبر(صلی الله علیه وآله) به یادگار مانده، و دست زدن به دامان آنها مانع گمراهی و ضلالت است.
متأسفانه، این احادیث که اقیانوسی از علوم و دانش هاست، هنوز ناشناخته مانده، چه بسیار از احادیث، که در یک جمله کوتاه آن، در حقیقت کتابی از درس زندگی نهفته شده است، و می تواند عقده گشای انسان امروز در مسائل مختلف بوده باشد.
کتابی که هم اکنون در دست شماست، گلچینی از این احادیث، با ترجمه روان و شرح کوتاه است، و نخستین بار در آغاز جلسه بحث و تفسیر که روزهای جمعه، در جلسات «مجمع دین دانش» که در مسجد امام حسین (تهران) تشکیل می شد، هفته ای یک حدیث مطرح می شد و همگی به عنوان یک «درس برای سراسر هفته» از آن استفاده می کردند; وعده زیادی از جوانان از پسر و دختر، آنها را حفظ می کردند.
[10]
استقبال فوق العاده از این احادیث، سبب شد، که جداگانه چاپ و منتشر گردد. این کتاب کوچک، می تواند نمونه ای از تعلیمات اسلام برای همه آنها، که می خواهند اسلام را با یک مطالعه کوتاه، بهتر بشناسند، باشد.
اما آنچه از همه مهم تر به نظر می رسد، همان پیاده کردن این برنامه ها در متن زندگی و عمل کردن به آن است.
بنابراین بیایید همگی از خدا توفیق بطلبیم که، نخست توفیق فهم و درک صحیح این احادیث، و سپس عمل به آنها را، به ما مرحمت کند.
قم - ناصر مکارم شیرازی
شوال المکرم 1397
[11]

درس اوّل

أَلا لا خَیْرَ فی عِلم لَیْسَ فیهِ تَفَهُّمٌ
أَلا لا خَیْرَ فی قَرَائة لَیْسَ فیْها تَدَبُرٌ
أَلا لا خَیْرَ فی عِبادَة لَیْسَ فیْها تَفَکُّرٌ(1)
ترجمه
آگاه باشید: دانشی که در آن اندیشه نیست سودی ندارد!
آگاه باشید: تلاوت قرآن که در آن تدبّر نباشد نفعی ندارد!
آگاه باشید: عبادتی که در آن تفکّر نیست بی اثر است!

شرح کوتاه
انباشتن مغز از فرمول های علمی، و قوانین منطقی و اصول فلسفی و هرگونه دانشی مادامی که با اندیشه صحیح، و جهان بینی روشن، و آشنایی با اصول زندگی انسانی، هماهنگ نباشد بسیار کم اثر است.
همان طور که خواندن آیات شریفه قرآن اگر با تدّبر و دقّت در عمق معانی آن همراه نباشد تأثیر آن ناچیز است، و عباداتی که نور تفکّر و عقل بر آن نتابد جسمی است بی روح، و فاقد اثر عالی تربیتی است.

1. از کتاب کافی جلد 1، صفحه 36 و تحف العقول.

درس دوّم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
صَلاحُ حالِ التّعايُشِ وَ التَّعاشُرِ مِلاَمِكْيال ثُلْثَاهُ فِطْنَةٌ وَثُلْثَهُ تَغافُلٌ(1)
ترجمه
اصلاح وضع زندگی و معاشرت با پیمانه ای انجام می شود که دو سوّم آن هوشیاری است و یک سوّم آن بی اعتنایی و تغافل!

شرح کوتاه
هیچ کاری بدون مطالعه و نقشه و هوشیاری سر نمی گیرد، همچنین هیچ کاری بدون بی اعتنایی هم به سامان نمی رسد. به تعبیر بهتر و روشنتر: اگر ما بخواهیم بدون مطالعه و دقت کار کنیم مواجه با شکست خواهیم شد ولی اگر بخواهیم برای تمام احتمالات ممکن و حوادث پیش بینی نشده به هنگام انجام کارها خود را معطل سازیم به این آسانی قادر بر انجام کاری نیستیم و برای یک کار باید سال ها مطالعه کنیم، و نیز برای انتخاب دوست و شریک و همسر و مانند آن، لذا فرمود دو سوّم دقّت و یک سوّم بی اعتنایی.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 267.

درس سوّم

امام حسن(علیه السلام) می فرماید:
عَجِبْتُ لِمَنْ یَتَفَکَّرُ فی مَأْکُولِه کَیْفَ لا یَتَفَکَّرُ فی مَعْقُولِهِ، فَیُجَنِّبُ بَطْنَهُ ما یُؤْذیهِ وَیُودِعُ صَدْرَهُ ما یُرْدِیهِ(1)
ترجمه
عجب دارم از آنها که به غذای جسم خود می اندیشند; امّا به غذای روح خود نمی اندیشند، خوراک ناراحت کننده از شکم دور می دارند; امّا قلب خود را با مطالب هلاکت زا آکنده می کنند.

شرح کوتاه
همان طور که پیشوای بزرگ ما فرموده مردم معمولا در غذای جسمانی خود سختگیرند جز در پرتو نور چراغ دست به سفره نمی برند، و جز با چشم باز لقمه بر نمی گیرند، از غذاهای مشکوک می پرهیزند، و بعضی هزار گونه نکات بهداشتی را در تغذیه جسم رعایت می کنند.
امّا در غذای جان، با چشم بسته، در لابه لای ظلمت های بی خبری، هرگونه غذای فکری مشکوکی را در درون جان خود می ریزند، گفتار دوستان نامناسب، مطبوعات بدآموز، تبلیغات مشکوک یا مسموم همه را به آسانی می پذیرند و این جای بسیار شگفتی است.

1. سفینة البحار ماده طعم.

درس چهارم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
ما رَأَیْتُ باكِیاً اَحسَنَ تَبَسُّماً مِنَ الْقَلَمِ!(1)
ترجمه
هیچ گریانی را ندیدم كه همچون قلم به زیبایی تبسم كند.

شرح كوتاه
قلم گویای عواطف و ترجمان خرد آدمی است.
قلم بنیان گذار تمدّن ها و گرداننده چرخ های جامعه است.
قلم در گریه های مداوم خود شرح دردهای جانكاه انسانها می گوید و در تبسّمی كه همواره در میان دو لب دارد، نشاط عشق، و شوق حیات، و رمز زندگی و هزار گونه زیبایی نهفته است.
ولی افسوس همین قلم هنگامی كه به دست نا اهل افتد از قطره های اشكش، قطره های خون می ریزد و تبسّمش نیشخندی است بر عالی ترین ارزش های انسانی!

1. از كتاب لطایف و ظرایف.

درس پنجم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
اَلْمُؤْمِنُ بَیْنَ مَخافَتَیْنِ: ذَنْبٌ قَدْ مَضَی لا یَدْرِی ما صُنْعُ اللهُ فیه وَ عُمْرٌ قَدْ بَقِیَ لا یَدرِی ما یَکْتَسِبُ فِیهِ(1)
ترجمه
انسان با ایمان همواره از دو چیز نگران است از گناهان گذشته خود که نمی داند خدا با او چه رفتار می کند، و از عمر باقیمانده که نمی داند خود چه خواهد کرد!

شرح کوتاه
بارزترین نشانه ایمان، احساس مسؤولیت است، احساس مسؤولیت در برابر اعمالی که انجام داده و احساس مسؤولیت در برابر وظایف و تکالیفی که در پیش دارد.
آن کسی که این دو احساس را دارد همواره به فکر جبران کوتاهی های گذشته است; و همچنین در فکر پیدا کردن بهترین راه ممکن برای استفاده از فرصت های باقیمانده، و این هر دو رمز تکامل و پیشرفت یک انسان یا یک ملت است، مردمی که نه به اعمال گذشته می اندیشند و نه به فکر ساختن آینده اند، افرادی بینوا و بدبختند.

1. اصول کافی، جلد 2، صفحه 7.

درس ششم

أَرْبَعٌ لا يَدْخُلُ بَيتاً واحِدَةٌ مِنْها إِلاَّ خَرِبَ وَلَمْ يَعْمُرْ بِالْبَرَكَةِ: الخِيانَةُ وَ السَّرِقَةُ وَ شُرْبُ الخَمْرِ وَ الزِّنا(1)
ترجمه
چهار چيز است كه اگر يكى از آنها در خانه اى وارد شود، ويران مى گردد و بركت خدا آن را آباد نمى كند:
خيانت، دزدى، شرابخورى، و عمل منافى عفت!

شرح كوتاه
نه تنها خانه ها، كه اجتماعات نيز از اين قانون بر كنار نيستند:
هنگامى كه خيانت در اجتماعى نفوذ كند روح اعتماد از آن برچيده مى شود.
و هنگامى كه سرقت در اَشكال مختلف در آن راه يابد آرامش از آنها رخت بر مى بندد.
و هنگامى كه ميگسارى در ميان آنها رايج گردد، افكارى ناتوان و فرزندانى معلول و جوانانى بى اثر خواهند داشت.
و هنگامى كه دامان آنها آلوده بى عفتى گردد بنيان خانواده ها متزلزل خواهد گشت، و نسل آينده آنها به فساد كشيده خواهد شد.

1. از نهج الفصاحه.

درس هفتم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
إنَّ الأَشْیاءَ لَمّا ازْدَوَجَتْ إزْدَوَجَ الْکَسَلُ وَ الْعَجْزُ فَنَتَجا بَیْنَهَما اَلْفَقْرَ(1)
ترجمه
آن روز که همه چیز با هم ازدواج کردند «تنبلی» و «ناتوانی» به هم آمیخته و از آن دو فرزنی به نام «فقر و تنگدستی» متولد شد!

شرح کوتاه
همه چیزی در پرتو سعی و کوشش به دست می آید این حقیقتی است که اسلام به ما آموخته.
تنبلی، سستی، ناتوانی، و فرار از برابر حوادث سخت و مشکلات، چیزی است که با روح ایمان هرگز سازگار نیست.
اینها مولودی جز فقر، فقر در همه جهات، فقر اقتصادی و اخلاقی و معنوی نخواهد داشت، در حالی که مردم با ایمان باید در تمام جهات متّکی به خود و بی نیاز باشند.

1. بحارالأنوار، جلد 78، صفحه 59 و تحف العقول، صفحه 158.

درس هشتم

باران دانش بر دل ها

لقمان حکیم می گوید:
یا بنَیَّ إنَّ یُحْیِی الْقُلُوبَ بِنُور الحِکْمَةِ کَما یُحْیِی الأرضَ بِوابِلِ السَّماءِ(1)
ترجمه
فرزندم! خدا دل های آدمیان را با نور دانش زنده می کند، آن سان که زمین های مرده را با باران های پر برکت آسمان!

شرح کوتاه
سرزمین دل انسان همچون باغستانی است که انواع نهال ها و بذرهای گلها و گیاهان و درختان برومند در آن پاشیده شده است، که اگر بموقع آبیاری شود محیطی پر طراوت و پر ثمر به وجود خواهد آورد.
تنها وسیله آبیاری این سرزمین قطرات زنده کننده باران علم و دانش است. و به همین دلیل دل های بی دانشان دل هایی است مرده، بی فروغ و بی ثمر.
همیشه، و در هر حال، جان خود را با نور دانش زنده نگهداریم.

1. از کتاب بحارالانوار، جلد 1.

درس نهم

سرچشمه تکبّر

از امام صادق(علیه السلام) نقل شده:
ما مِنْ رَجُل تَجَبَّرَ أَؤ تَکَبَّرَ إلاّ لِذِلَّة یَجِدُها فِی نَفْسِهِ(1)
ترجمه
هیچ کس بر دیگران بزرگی نمی فروشد مگر به خاطر حقارتی که در درون وجود خود احساس می کند!

شرح کوتاه
این نکته امروز در پرتو تحقیقات روانشناسی و روانکاوی مسلّم شده است که سرچشمه تکبّر و بزرگی فروختن بر دیگران چیزی جز عقده حقارت نیست; آنها که مبتلا به این عقده هستند و از آن رنج می برند برای جبران کمبودهای خود متوسل به این وسیله غلط یعنی خود را به طور مصنوعی بزرگ نشان دادن می شوند و از این راه بر حقارت اجتماعی خود می افزایند و بیش از پیش خود را منفور می سازند.
این مسأله روانی به روشنی در گفتار معجزه آسایی که در بالا از امام صادق(علیه السلام)نقل شده دیده می شود.
ولی افراد با ایمان بر اثر شخصیت درونی همواره در برابر دیگران متواضعند.

1. بحار الانوار، جلد 73، صفحه 225.

درس دهم

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
ثَلاثٌ تَخْرُقُ الْحُجُبَ وَ تَنْتَهِی إلَی مَا بَیْنَ یَدَی اللهِ:
صَرِیْرُ أَقْلامِ الْعُلَمَاءِ
وَ وَطْئُ أَقْدَامِ الْمجَاهِدیْنَ
وَ صَوْتُ مَغازِلِ الْمحْصَناتِ(1)
ترجمه
سه چیز است که حجاب ها را پاره می کند و به پیشگاه عظمت خدا می رسد:
صدای گردش قلم های دانشمندان به هنگام نوشتن!
و صدای قدم های مجاهدان در میدان جهاد!
و صدای چرخ نخ ریسی زنان پاکدامن!
شرح کوتاه
چه تعبیر عجیب و پر معنا! سه صداست که در اعماق هستی نفوذ می کند و طنین آن تا ابدیت پیش می رود و به پیشگاه عظمت پروردگار می رسد: آهنگ دانش و قلم، هر چند آهسته و کوتاه باشد، و آهنگ جهاد و فداکاری و آهنگ تلاش و کوشش کار هر چند به ظاهر کوچک باشد.
و در حقیقت اساس یک اجتماع سربلند انسانی را نیز همین سه چیز تشکیل می دهد، دانش، جهاد، و کار.

1. از کتاب الشهاب فی الحکم و الاداب، صفحه 22.

درس یازدهم

پیغمبر گرامی اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إنَّ لِقَتْلِ الْحُسَیْنِ حَرَارَةٌ فِی قُلُوبِ الْمُؤْمِنِینَ لَنْ تَبْرُدَ أَبَداً(1)
ترجمه
شهادت امام حسین(علیه السلام) در دل های افراد با ایمان آتش و حرارتی ایجاد می کند که هرگز خاموش نخواهد شد.

شرح کوتاه
پیکار خونین در جهان بسیار بوده که با گذشت چند ماه و چند سال به دست فراموشی سپرده شده است و گذشت ماه و سال گرد و غبار نسیان بر آن پاشیده; امّا خاطره جانبازی آنان که در راه خدا و آزادی انسانها، در راه شرف و فضیلت همه چیز خود را فدا کردند فراموش نخواهد شد; زیرا، خدا، آزادی، شرف و فضیلت کهنه شدنی نیست; امام حسین(علیه السلام)و یارانش سر سلسله این مجاهدان بودند.

1. مستدرک الوسایل، جلد 2، صفحه 217.

درس دوازدهم

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
لا تَنْظُرُوا إلی کَثْرةِ صلاتِهِمْ وَصَوْمِهِمْ وَ کَثْرَةِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَطَنْطَنِتِهِمْ بِاللیْلِ وَلکِنْ أنْظُروا إلی صِدْقِ الْحَدِیْثِ وَأداءِ الأَمانَةِ(1)
ترجمه
تنها به زیادی نماز و روزه و حج و نیکی به دیگران و شب زنده داری بعضی نگاه نکنید (اگر چه اینها در مورد خود مهم است) بلکه نگاه به «راستگویی» و «امانت» آنها کنید!

شرح کوتاه
با مطالعه مدارک اسلامی این حقیقت روشن می شود که دو نشانه قطعی مسلمان واقعی این است که «راستگو» و «امین» باشد و با این که عبادات اسلامی همچون نماز و روزه و حج، برنامه های عالی تربیتی هستند، ولی تنها اینها نشانه اسلام نیستند، بلکه باید با راستگویی و امانت تکمیل گردند.

1. نقل از کتاب سفینة البحار.

درس سیزدهم

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
إنَّ هَذا الْغَضَبَ جَمْرَةٌ مِنَ الشَّیْطانِ تُوْقَدُ فِی قَلْبِ ابْنِ آدَمَ(1)
ترجمه
خشم و غضب شعله سوزان آتشی است از ناحیه شیطان که در درون دل آدمی افروخته می شود.

شرح کوتاه
کمتر اتفاق می افتد که انسان کاری در حال غضب انجام دهد و یا تصمیمی بگیرد و بعد پشیمان نشود; زیرا به هنگام افروخته شدن آتش سوزان غضب، عقل و درایت بکلی کنار می رود، و اعصاب و عضلات غالباً در مسیری به حرکت می افتد که جبران خسارت ناشی از آن گاهی در یک عمر هم ممکن نیست!
باید با نهایت دقّت و سرعت این شعله شیطانی را به هنگام بروز، محاصره کرده و خاموش کنیم و الاّ ممکن است خرمن زندگی ما یا انسانهای دیگر را در کام خود فرو برد و بسوزاند.

1. بحار الانوار، جلد 73، صفحه 278.

درس دهم

پيامبر(صلى الله عليه وآله) مى فرمايد:
أُطْلُبُوا الْرِّزْقَ فِى خَبايا الأَرْضِ(1)
ترجمه
روزى را در نهانگاه هاى زمين بجوييد

شرح كوتاه
در آن عصر و زمانى كه اهميّت معادن و آنچه در نهانگاه هاى زمين قرار دارد معلوم نبود، اين دستور از طرف پيامبر اسلام(صلى الله عليه وآله) صادر شد كه مسلمانان اعماق زمين را جستجو كنند و منابع درآمد و آنچه را به زندگى آنها رونق مى بخشد از آنجا بيرون كشند، اين گونه دستورها هم نشانه اى از عمق تعاليم اسلام است و هم سرمشقى براى تلاش و كوششى به خاطر آبرومند زيستن مسلمانان!

1. نقل از كتاب نهج الفصاحه.

درس پانزدهم

پيغمبر گرامى اسلام(صلى الله عليه وآله) فرمود:
«شَّرُ الْمَكَاسِبِ كَسْبُ الرِّبا»
امام صادق(صلى الله عليه وآله) فرمود:
إِذَا أَرادَاللهُ بِقَوْم هَلا كاً ظَهَرَ فِيْهِمُ الْرِّبا(1)
ترجمه
پيامبر(صلى الله عليه وآله) فرمود: بدترين كسب ها كسبى است كه آميخته با رباخوارى باشد.
امام صادق(عليه السلام) فرمود: هنگامى كه خداوند بخواهد ملتى را هلاك كند رباخوارى در ميان آنها آشكار مى گردد.

شرح كوتاه
با تمام رونقى كه بازار رباخواران در دنياى امروز دارد، و وابستگى خاصى كه جهان امروز با رباخوارى در اشكال گوناگون پيدا كرده، جاى شك نيست كه رباخوارى نظام مالى و اقتصادى جمعيّت ها را ويران مى سازد و سبب مى شود كه ثروت ها به گونه وحشتناكى در دست افراد و مؤسسات معدودى جمع گردد و اين تقسيم غير عادلانه ثروت ها خود سرچشمه انواع بدبختى هاى اجتماعى و مفاسد اخلاقى است.

1. از كتاب وسايل الشيعه، جلد 12، صفحه 426 و 427.

درس شانزدهم

امارت و اسارت!

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
تَفَضَّلْ عَلَی مَنْ شِئْتَ تَکُنْ أَمِیرَهُ
وَاسْتَغْنِ عَمِّنْ شِئْتَ تَکُنْ نَظِیْرَهُ
وَافْتَقِرٌ إلی مَنْ شِئْتَ تَکُنْ أَسِیْرَهُ(1)
ترجمه
به هرکس می خواهی نیکی کن تا امیر او شوی!
از هرکس می خواهی بی نیاز شو تا همانند او شوی!
و به هرکس می خواهی محتاج شو تا اسیر او گردی!

شرح کوتاه
در روابط اجتماعی افراد و ملت ها این قانون با قدرت تمام حکومت می کند که حکومت از آنِ دستِ دهنده است، و دستِ گیرنده خواه ناخواه زیر دست است، افراد و ملت های نیازمند در واقع بردگانی هستند که فرمان بردگی خود را با ابراز نیاز و احتیاج به دیگران امضاء کرده اند، مسلمان واقعی کسی است که بکوشد ارتباط اجتماعی خود را با دیگران براساس کمک متقابل قرار دهد نه یک جانبه، و گرفتن کمک بلاعوض باید مخصوص افراد معلول و از کار افتاده باشد.

.1

درس هفدهم

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
لا تُرَاءِ بِعَمَلِکَ مَنْ لا یُحْیِی وَلا یُمِیْتُ وَلا یُغْنی عَنْکَ شَیْئاً(1)
ترجمه
کارهای نیک خود را به خاطر خودنمایی و نشان دادن به مردمی که نه زندگی به دست آنهاست و نه مرگ و نه قدرت دارند مشکلی را برای تو بگشایند، انجام مده!

شرح کوتاه
مردمی که به تظاهر و ریاکاری عادت می کنند، همه مظاهر زندگی آنها تو خالی و بی مغز می شود: از تمدن، به ظواهر بی روح و از زندگی، به خیالات و اوهام و از سعادت و خوشبختی، تنها به نام و از دین و مذهب، فقط به یک سلسله تشریفات قناعت می کنند و مسلّماً بهره مردمی که ظاهر سازند، جز «ظواهر» نیست! به همین دلیل اسلام شدیداً از این صفت زشت انتقاد می کند و می گوید سرنوشت تو به دست این مردم نیست خودنمایی چرا!

1. بحار الانوار، جلد 72، صفحه 300.

درس هیجدهم

حسد

امام صادق(علیه السلام) فرمودند:
الحاسِدُ مُضِرٌّ بِنَفْسِهِ قَبْلَ أَنْ یُضُرّ بِالْمحْسُودِ(1)
ترجمه
شخص حسود پیش از آن که به محسود زیان برساند به خودش ضرر می رساند.

شرح کوتاه
روح حسد این است که انسان نتواند دیگران را در نعمتی ببیند و کوشش کند به نحوی آن نعمت از آنها سلب گردد و یا از طریق دیگری زیانی بر آنها وارد شود.
در واقع حسود همیشه به صورت یک عامل عقب ماندگی فعالیت می کند نه یک عامل پیشرو.
حسد یک بیماری بزرگ اخلاقی است و از نظر روانی حسود بیش از هرکس خودش می سوزد و آب می شود و عقب می ماند و تحقیر می گردد، پس چه بهتر که بکوشد از دیگران پیشی بگیرد نه این که دیگران را به عقب بکشاند.

1. بحارالانوار، جلد 73، صفحه 225.

درس نوزدهم

امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمودند:
مَنْ وَجَدَ ماءً وَتُراباً فَافْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللهُ!(1)
ترجمه
کسی که آب و زمین در اختیار داشته باشد و با این حال فقیر و نیازمند گردد از رحمت خدا بدور باد!

شرح کوتاه
از احادیث اسلامی این حقیقت به خوبی به دست می آید که مسلمانان و جهاد باید از تمام منابع مختلف: دامداری، کشاورزی منابع و معادن زیر زمینی، حرفه و صنعت و تجارت برای مبارزه با فقر استفاده کنند، حتی اگر ملتی تنها یکی از این سرمایه ها را در اختیار داشته باشد باید بوسیله این، خلاء اقتصادی خود را پر کند تا چه رسد به این که همه آنها را در اختیار داشته باشد; و اگر چنین نکند ملتی نفرین شده و دور از رحمت خدا و روح اسلام خواهد بود، نیاز به دیگران در هر صورت از نظر اسلام محکوم است.

1. بحارالانوار، جلد 103، صفحه 65.

درس بیستم

اميرمؤمنان على(عليه السلام) مى فرمايد:
شَرُّإِخْوانِکَ مَنْ داهَنَکَ فى نَفْسِکَ وَساتَرَکَ عَيْبَک(1)
ترجمه
بدترين دوستان تو آنها هستند كه با تو مداهنه و چرب زبانى مى كنند و عيوب تو را مى پوشانند.

شرح كوتاه
گريز از واقعيات و پرده پوشى بر حقايق نه مشكلى را حل مى كند و نه خدمتى به كسى محسوب مى شود، به همين دليل دوستانى كه به جاى انتقاد سازنده و صحيح سعى دارند حقايق را كتمان كنند و براى ارضاى كاذب خاطر دوست عيوب او را بپوشانند و يا آن را حسن جلوه دهند نه تنها خدمتى در عالم دوستى و رفاقت نكرده اند، بلكه خيانتى بزرگ مرتكب شده اند; خيانتى كه گاهى به قيمت حيثيت و آبرو و افتخار و سعادت دوست آنها تمام مى شود.

1. نقل از كتاب غرر الحكم.

درس بیست و یکم

پیغمبر گرامی اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إِسْتِتْمامُ الْمَعْرُوفِ خَيْرٌ مِنْ إِبْتِدائهِ(1)
ترجمه
تکمیل و ادامه کار نیک از آغاز کردن آن بهتر و مهم تر است

شرح کوتاه
در محیط زندگی اجتماعی غالباً به کارها و اقدامات مفیدی برخورد می کنیم که نیمه کاره مانده است; انجام دهندگان آنها تحت تأثیر یک محرک آنی به اصطلاح دامن همّت به کمر زده و مشغول کار شده اند، اما خیلی زود آتش عشق آنها سرد شده و آن را رها کرده پی کار خود رفته اند.
اسلام افراد با ایمان و پشت کارداری را می پسندد که هر عمل مفیدی را شروع می کنند به آخر می رسانند.

1. نقل از کتاب نهج الفصاحه.

درس بیست و دوّم

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
إنَّ الله لَمْ يَبْعَثْ نَبيّاً إِلاَّ بِصِدقِ الْحَدِيْثِ وَ أَداءِ الأَ مانَةِ(1)
ترجمه
خداوند به تمام پیامبران دستور داد که مردم جهان را به راستگویی و ادای امانت دعوت کنند.

شرح کوتاه
یک جامعه سالم متکی به سرمایه های مختلفی است که از همه مهم تر، سرمایه اطمینان و اعتماد عمومی است:
اعتماد بر گفتار، اعتماد بر عمل، و بزرگترین دشمن این سرمایه نفیس دروغ و خیانت است.
در جوامعی که دروغ و خیانت رواج می یابد همه از هم می ترسند، همه احساس تنهایی می کنند، همه باید تمام سنگینی بار زندگی را به تنهایی تحمل نمایند و این همان اجتماع تنهایان است.
به همین دلیل دعوت به راستگویی و امانت جزء برنامه همه پیامبران الهی بوده است.

1. نقل از کتاب سفینة البحار.

درس بیست و سوّم

شدیدترین مجازات

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
أَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً فِی الْقِیامَةِ عَالِمٌ لَمْ یَعْمَلْ بِعِلْمِهِ وَلَمْ یَنْفَعْهُ عِلْمُهُ(1)
ترجمه
کسی که چیزی را می داند و به آن عمل نمی کند و از دانش خود بهره نمی گیرد، مجازاتش در قیامت از همه شدیدتر است.

شرح کوتاه
از نظر منطق اسلام، دانش همواره ابزاری است برای عمل، برای بهبودی زندگی فرد و اجتماع، و بدون آن ارزشی ندارد.
آنها که ندانسته مرتکب خلافی می شوند مسؤولیت سبکتری دارند، ولی مسؤولیت شدید متوجه آنهاست که می دانند و مرتکب خلاف می شوند، آنها که در آگاه ساختن قشرهای وسیع اجتماع کوتاهی می کنند، و هرکس سهم کوچک یا بزرگی از علم داشته باشد به همان اندازه بار این مسؤولیت بدوش می کشد.

1. بحارالانوار، جلد 2، صفحه 38.

درس بیست و چهارم

إِيَّاكُمْ وَالْدَّيْن فإِنَّهُ هَمٌّ بِاللِيْلِ، وَذُلٌ بِالنَّهارِ!(1)

ترجمه

تا می توانید از قرض گرفتن بپرهیزید که، در شب باعث اندوه و در روز موجب ذلت است.

شرح کوتاه

زرق و برق های زندگی مادی و مسابقه تجمل پرستی در عصر ما سبب شده که افراد خود را زیر بار قرض های بی دلیل و بدهکاری های طاقت فرسا قرار داده، و به زندگی پر رنج اقساطی تن در دهند.
از آن جا که آدم بدهکار انسان آزاده ای محسوب نمی شود، به ما دستور داده شده تا ضرورت شدیدی ایجاب نکند زیر بار بدهکاری نرویم.
مسأله بدهکاری اگر در سطح کشورها آشکار گردد به همان نسبت خطرش بیشتر و آثار مرگبارتر خواهد بود و به آزادگی و استقلال معنوی ملت ها ضربه می زند.

1. بحارالانوار، جلد 103، صفحه 141.

درس بیست و پنجم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
لَوْ أَنَّ النّاسَ أَدَّوْا حُقُوقَ أَمْوَالِهِمْ لَكانُوا عَايِشِينَ بِخَيْر(1)
ترجمه
اگر مردم حقوق یکدیگر را بپردازند و نیازمندی نیازمندان را برطرف سازند، زندگی خوب و رضایت بخشی خواهند داشت.

شرح کوتاه
حدیث بالا که مخصوصاً در مورد زکات مال و تأمین احتیاجات نیازمندان اجتماع وارد شده، به همه هشدار می دهد که ادای حقوق دیگران تنها یک مسأله اخلاقی و انسانی نیست; بلکه یک اصل مهم اجتماعی است که آرامش و سلامت اجتماع در گرو آن می باشد.
واکنش های خطرناکی که بر اثر بهره کشی های ظالمانه و استثمار طبقاتی، جوامع امروز را به نابودی تهدید می کند و آرامش را به شکل وحشتناکی بهم می زند، گواه زنده این دستور بزرگ اسلامی است; و تا مردم جهان «حق» را مساوی با «زور» می دانند و زورمندان از ادای حقوق واجبی که بر عهده دارند سرباز می زنند، هم خودشان در خطرند و هم جوامع انسانی را بخطر می کشانند.

1. وسایل الشیعه، جلد 6، صفحه 2.

درس بیست و ششم

امام حسن عسکری(علیه السلام) فرمود:
إنَّ اللهِ جَعَلَ لِلشَّرِ أَقْفَالا وَجَعَلَ مَفاتِیح تِلْکَ الأَقْفالِ اَلشَّرابَ، وَالْکِذْبُ شَرٌّ مِنَ الشَّرابِ(1)
ترجمه
خداوند برای شرور و بدی ها قفل هائی قرار داده که کلید آنها شراب است و دروغ گفتن از شراب هم بدتر است!

شرح کوتاه
بزرگترین و مؤثرترین مانع بر سر راه زشتی ها و بدی ها عقل و خرد است و این قفل محکمی است که بر آنها زده شده، و به هنگامی که قفل «خرد» با کلید «شراب» گشوده می شود همه زشتی ها و بدی ها آزاد می گردند و انسان در حال مستی آلوده هرگونه جنایت و گناه و تبهکاری ممکن است بشود.
ولی اگر آدم «شرابخوار» از روی «جنون مستی» دست به گناه می آلاید «دروغگو» آگاهانه سازمان زندگی اجتماعی را بهم می ریزد و روح اعتماد را می کشد و سرچشمه انواع گناهان و مفاسد می گردد.
پس دروغ از شراب هم خطرناک تر است.

1. کتاب وسایل الشیعه، جلد 2، صفحه 223.

درس بیست و هفتم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
إِنَّ لاَِ هْلِ الْجَنَّةِ أرْبَعَ عَلامات: وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ وَلِسانٌ فَصِيْحٌ وَقَلْبٌ رَحِيْمٌ وَيَدٌ مُعْطِيَةٌ(1)
ترجمه
بهشتیان چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان گویا و صریح، قلب پر از محبّت، و دست دهنده.

شرح کوتاه
اصیل ترین مکتب های انسانی آن است که فرد را در دل اجتماع ببیند و اجتماع را پرورش دهنده افراد ارزنده، زیرا که اجتماع سرچشمه همه برکات معنوی و مادی است.
حدیث بالا که نشانه های مردم سعادتمند و بهشتی را بازگو می کند چهار موضوع را یادآوری کرده که همگی مربوط به استحکام پیوندهای اجتماعی و پاشیدن بذر عواطف انسانی در سرزمین اجتماع است:
روهای گشاده و پر از مهر و صفا، زبان های نرم و محبّت آمیز و در عین حال صریح و گویا، قلب هایی که برای انسان ها بتپد، دست هایی که از کمک باز نمی ایستند، آری اینهاست نشانه های انسان های بهشتی!

1. از کتاب ارشاد القلوب.

درس بیست و هشتم

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
لقمان به فرزندش گفت:
لِلمُنافِقِ ثَلاثُ عَلامات:
يُخَالِفُ لِسانُهُ قَلْبَهُ وَقَلْبُهُ فِعْلَهُ وَعَلانِيَتُهُ سَرِيْرَتَهُ(1)
ترجمه
افراد منافق سه نشانه دارند:
زبان آنها با قلبشان هماهنگ نیست، و قلب آنها با عملشان، و ظاهر آنها با باطنشان.

شرح کوتاه
نفاق و دورویی درد بزرگی است که از کمبود شخصیت و ضعف اراده سرچشمه می گیرد، افرادی که سعی دارند خود را غیر از آن که هستند نشان دهند، و زبان و دل، ظاهر و باطن، و گفتار و کردارشان از هم جداست، مردم ناتوانی هستند که نه شجاعت اظهار شخصیت واقعی خود دارند و نه اراده و تصمیم کافی برای اصلاح خود، در چهره های مختلف ظاهر می شوند و عملا با همه کس حتی خودشان خیانت می کنند. و از آنها خطرناکتر جوامعی هستند که ظاهری آراسته و درونی خراب دارند، زبان آنها که همان وسایل ارتباط جمعی شان باشد با آنچه در قلب این جوامع می گذرد مخالف است.

1. از کتاب بحارالانوار، جلد 15.

درس بیست و نهم

امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمودند:
إِتَّعِظُوا بِمَنْ كانَ قَبْلَكُمْ قَبْلَ أَنْ يَتَّعِظَ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ(1)
ترجمه
از پیشینیان خود پند و عبرت بگیرید قبل از آن که آیندگان از زندگی و سرنوشت شما عبرت گیرند.

شرح کوتاه
پتاریخ پر است از درس های عبرت، پر است از پندها و موعظه ها، سرانجام مظالم، ستم ها، اختلافات و پراکندگی ها، رکودها و تحجّرها، بی خبری ها از وضع محیط و زمان، همه در آیینه تاریخ منعکس است. اما علی(علیه السلام) آن ابرمرد تاریخ بشریت به ما هشدار می دهد که شما از وضع زندگی و سرنوشت گذشتگان پند و عبرت گیرید و نگذارید سرنوشت زشت و شوم شما درس عبرتی برای آیندگان گردد، این دریای خروشان زمان همه را با خود می برد، خوشبخت جمعیّتی که به گذشته آن می نگرند و سعادت و نیکبختی خویش را بر امواج آینده ترسیم می کنند.

1. نهج البلاغه، از خطبه 31.

درس سی ام

سخن و سکوت

علی(علیه السلام) فرمودند:
لا خَیْرَ فِی الصَّمْتِ عَنِ الْحُکْمِ کَما أَنَّه لا خَیْرَ فِی الْقَوْلِ بِالْجَهْلِ(1)
ترجمه
نه سکوت دانشمند سودی دارند و نه سخن گفتن جاهل.

شرح کوتاه
خداوند از آنها که می دانند و آگاهی دارند پیمان گرفته که در برابر انحراف ها، کجروی ها، ستم ها و حق کشی ها، و سمپاشی های دشمنان سکوت نکنند و با منطق و بیان گرم و مستدل خود نور هدایت و حق و عدالت در دل ها بپاشند (و هرکس نسبت به آنچه می داند هر قدر کم باشد دانشمند است و مسؤول) همان طور که افرادی که از مسائل آگاهی کافی ندارند نباید با دخالت ناروای خود مردم را به گمراهی بکشانند، آن «سکوت» و این «سخن» هر دو بدبختی زاست.

1. نهج البلاغه، کلمات قصار.

درس سی و یکم

پیغمبر گرامی اسلام(صلی الله علیه وآله) فرمود:
إذا قَدَرْتَ عَلی عَدُوِّکَ فَاْجعَلِ الْعَفْوَ شُکْراً لِلِقُدْرَةِ عَلَیْهِ(1)
ترجمه
هنگامی که بر دشمنت پیروز شدی، عفو و بخشش را (زکات) این پیروزی قرار بده.

شرح کوتاه
از نظر اسلام هر نعمت و موهبتی - بدون استثنا - زکات دارد و زکات قدرت عفو است. پیروزی های ظاهری در صورتی ریشه دار خواهد شد که دل دشمن از کینه شستشو گردد، و ریشه اصلی مخالفت قطع شود، و این موضوع راهی بهتر از پرداختن زکات قدرت یعنی عفو ندارد، در این هنگام است که او از دل و جان منقلب می گردد، و دشمن دیروز دوست امروز می شود و پیروزی از نظر ظاهر و باطن تکمیل می گردد، امّا به عکس کسانی که به هنگام قدرت دست به انتقامجویی می زنند نه تنها از یک فضیلت بزرگ انسانی محروم شده اند بلکه پیروزی خود را نیز به خطر می افکنند.

1. از کتاب سخن محمّد(صلی الله علیه وآله).

درس سی و دوّم

علی(علیه السلام) فرمودند: اَلزّاهِدُ فِی الدُّنْیا مَنْ لَمْ یَغْلِبِ الْحَرامُ صَبْرَهُ وَلَمْ یَشْغَلِ الْحَلالُ شُکْرَهُ(1)
ترجمه
زاهد واقعی در جهان آن کس است که اموال حرام نیروی مقاومت او را در هم نشکند و حلال او را از یاد خدا و وظیفه سپاسگزاری باز ندارد.

شرح کوتاه
بعضی از افراد بی خبر مفهوم زهد را تحریف کرده و یک شکل منفی به آن داده اند زهد را به معنای فاصله گرفتن از مواهب الهی و پشت پا زدن به امکانات اقتصادی و همچون فقیران زیستن تفسیر کرده اند، در حالی که چنین نیست، زهد به معنای واقعی همان است که در عبارت بالا از علی(علیه السلام)نقل شده که خلاصه آن دو جمله است:
«مقاومت و چشم پوشی در برابر اموال حرام» و «فراموش نکردن مسؤولیت ها و وظایف در برابر اموال حلال».
اگر زهد را چنین تفسیر کنیم یک عامل سازنده و پیش برنده و تربیت کننده در اجتماع خواهد بود نه یک عامل منفی و باز دارنده.

1. از کتاب تحف العقول.

درس سی و سوّم

امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمودند: مَا الْمجاهِدُ الشَّهِیْدُ فی سَبِیْلِ اللهِ بِأَعْظَمَ أَجْراً مِمَّنْ قَدَرَ فَعَفَّ(1)
ترجمه
آن کس که در راه خدا جهاد کند و شربت شهادت بنوشد بلند مقام تر از آن کس نیست که توانایی بر گناه داشته باشد و دامن خود را آلوده نکند.

شرح کوتاه
از نظر منطق اسلام بزرگ ترین جهاد، جهاد با هوس های سرکش مخصوصاً در محیط های آلوده است، حتی جهاد با دشمن آن گاه نتیجه بخش خواهد بود که با اخلاص و اتحاد و نیّت پاک و دور از خود خواهی و اغراض شخصی صورت گیرد و اینها جز با پرورش اخلاقی کافی و جهاد با نفس ممکن نیست.
به همین دلیل علی(علیه السلام) می فرماید آنها که در میدان جهاد با هوا و هوس پیروز می گردند و در محیط های آلوده دامان خود را پاک نگه می دارند کمتر از مجاهدان شهید در راه خدا نیستند، حتی در دنبال این حدیث در نهج البلاغه می خوانیم این گونه افراد در ردیف فرشتگان آسمانی هستند.

1. نقل از نهج البلاغه، کلمات قصار.

درس سی و چهارم

امیرمؤمنان(علیه السلام) فرمود:
خَیْرُ النّاسِ قُضاةُ الْحَقِّ(1)
ترجمه
بهترین مردم کسانی هستند که به حق داوری کنند.

شرح کوتاه
داوری عادلانه در مسائل حقوقی و اجتماعی و اخلاقی تنها از کسی میسر است که منافع خود و دیگران را با یک چشم ببیند و حب و بغض های شخصی مانع از عدالت و دادگری او نشود.
و این کار تنها از کسانی ساخته است که نور ایمان و فضائل انسانی و عواطف مردمی آنچنان وجود آنها را روشن ساخته باشد که امواج نیرومند خودخواهی و سودجویی و حبّ ذات نتواند عقربه فکر و وجدان آنان را منحرف سازد، و چنین کسانی شایسته عنوان «بهترین مردم»اند.

1. از کتاب اسلام در قلب اجتماع.

درس سی و پنجم

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
اَلْعُبّادُ ثَلثَةٌ:
قَوْمٌ عَبَدُوا اللهَ خَوْفاً فَتِلْکَ عِبادَةُ الْعَبِیِدْ.
وَقَوْمٌ عَبَدُوا الله طَلَبَ الثَّوابِ فَتِلْکَ عِبادَةُ الأُجراءِ.
وَقَوْمٌ عَبَدُوا اللهَ حُبّاً لَهُ فَتِلْکَ عِبادَةُ الأَحْرارِ(1)
ترجمه
عبادت کنندگان سه دسته اند:
آنها که از ترس دوزخ خدا را می پرستند، این عبادت بردگان است.
و آنها که برای پاداش خدا را می پرستند، این عبادت مزد بگیران است.
و آنها که برای عشق و محبّت او و او را عبادت می کنند، این عبادت آزادگان است.

شرح کوتاه
گرچه وعده کیفر و پاداش الهی، همه حق است، پاداشش فوق العاده پر ارزش و کیفرش بسیار دردناک، اما آزادگان بلند همّتی که جز خدا نمی بینند و جز خدا نمی جویند و پیمانه قلبشان از عشق و محبّت او لبریز است، چشم به نقطه ای بالاتر از پاداش و کیفر دوخته، و انگیزه آنها در اطاعت فرمان خدا تنها عشقی است آمیخته با معرفت شناسایی او.

1. از کتاب وسایل الشیعه.

درس سی و ششم

امام باقر(علیه السلام) فرمود:
ثَلاثُ قاصِماتُ الظَّهْرِ: رَجُلٌ إسْتَكْثَرَ عَمَلَهُ وَنَسِیَ ذنُوبَهُ وأَعَجَبَ بِرَأيِهِ(1)
ترجمه
سه چیز پشت آدمی را می شکند: کسی که عمل نیک خود را بزرگ بشمرد و کسی که گناهان خویش را فراموش کند و آن کس که استبداد رأی داشته باشد.

شرح کوتاه
کسانی که اعمال خود را بزرگ می شمرند، مسلّماً به همان قانع می شوند و همین طرز فکر سدی در برابر تکامل و پیشرفت آنها ایجاد می کند.
و آنها که گناه خویش را فراموش کنند، به جای جبران آنها هر روز آلوده گناه تازه ای می شوند و یکباره سقوط خواهند کرد.
و آنها که تنها به فکر خود تکیه می کنند، از پشتوانه افکار عمومی و عقول دانش های فراوان دیگران محروم می مانند، لغزش ها پشت سر هم دامن آنها را می گیرد و بالاخره پشت آنها در زیر بار انبوه مشکلات خواهد شکست.

1. وسایل الشیعه، جلد 1، صفحه 73.

درس سی و هفتم

پيامبر اسلام(صلى الله عليه وآله) فرمود:
أَفْوَاهُكُمْ مِنْ طُرُقِ رَبِّكُمْ فَأَحَبُّها إلى الله أَطْيَبُها رِيحْاً فَطَيِّبُوها بِما قَدَرْتُمْ عَلَيْهِ(1)
ترجمه
دهان شما يکى از راه هاى خداست، محبوب ترين دهان در پيشگاه خدا آن است که از همه خوشبوتر باشد، پس تا مى توانيد دهان خود را خوشبو نگاهداريد.

شرح کوتاه
اين حديث که در آداب مسواک کردن در کتاب وسايل الشيعه نقل شده ظاهرى دارد و باطنى: ظاهر آن اين است که انسان با دهان خود ذکر خدا مى گويد، آيات خدا مى خواند و نيايش به درگاه او مى کند بنابر اين بايد آن را پاک و خوشبو نگاهدارد.
و باطن آن اين است که دهان يکى از راه هاى پيوند با طرق الهى و بندگان اوست، هر قدر با گفتار خوب و پاکيزه و سخنان محبّت آميز خوشبو گردد و از زشت گويى و دشنام و ناسزا و دروغ و خشونت بر کنار باشد در پيشگاه خدا محبوب تر است.

1. وسايل الشيعه، جلد 1، صفحه 358.

درس سی و هشتم

امام نهم، امام جواد(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ عَمِلَ عَلی غَیْرِ عِلْم أَفْسَدَ أَكْثَرَ مِمّا یُصْلِحُ(1)
ترجمه
آن كس كه بدون علم و آگاهی عمل كند، بیش از آنچه اصلاح می كند فساد خواهد كرد.

شرح كوتاه
زیان جهل و نادانی تنها به این قسمت محدود نمی شود كه انسان به ارزش های واقعی زندگی و حیات نمی رسد، بلكه فساد و تبهكاری ناشی از ندانم كاری ها خطر بزرگتری است كه در انتظار عاملان بدون علم است.
در این موقع است كه شخص نادان می خواهد به فرزند خود نیكی كند، او را به بدبختی می كشاند، می خواهد به اسلام خدمت كند آبروی دین و مذهب را می برد، می خواهد صلح و صفا در میان مردم ایجاد كند، دامن به آتش اختلاف و نفاق می زند، خلاصه خرابكاری و فساد او در هر زمینه بیش از اصلاح خواهد بود.

1. منتهی الامال.

درس سی و نهم

امام جواد(علیه السلام) می فرماید:
اَلْمُؤْمِنُ یَحْتاجُ إِلى ثَلاثِ خِصَال:
توفیقٌ مِنَ الله
وَ واعِظٌ مِنْ نَفْسِهِ
وَقَبُولٌ مِمَّنْ یَنْصَحُهُ(1)
ترجمه
افراد با ایمان نیازمند به سه چیزند، توفیق پروردگار، و واعظی از درون جان و دل، و پذیرشی از اندرز دهندگان.

شرح کوتاه
در این راه پرفراز و نشیبی که انسان در زندگی در پیش دارد برای این که بتواند از خطرات بیشماری که سعادت او را تهدید می کند رهایی یابد و موجودی مفید و مؤثر در اجتماع گردد، در درجه اوّل نیاز به یک ارتباط معنوی و روحانی به پروردگار دارد که از ذات پاکش مدد گیرد، و سپس وجدانی بیدار و آگاه از درون او را موعظه کند و پس از آن گوش هایی شنوا که از افکار، راهنمایی ها، اندرزها و مشورت های دیگران استفاده کند.

1. منتهی الآمال.

درس چهلم

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
یکی از سخنان کوتاه پیامبر(علیه السلام) که هیچ کس پیش از او نگفته، این بود:
اَلنِّیاحَةُ مِنْ عَمَلِ الْجاهِلِیَّةِ(1)
ترجمه
نوحه گری از اعمال دوران جاهلیت است (در برابر مشکلات نباید ناله کرد بلکه باید برای حل آنها بپاخاست).

شرح کوتاه
این حدیث کوتاه و پرمعنا، ظاهری دارد و باطنی:
ظاهر آن اشاره به اعمال بی رویه ای است که در زمان جاهلیت مرسوم بود; هنگامی که کسی از دنیا می رفت زنان نوحه گر دعوت می کردند که با آهنگ های مخصوص خود و اشعار پر از دورغ و فریب بر مرگ او نوحه سرایی کنند و یک عزای ساختگی و قلابی برپا سازد. و اما معنای دیگری که شاید امام باقر(علیه السلام) نیز به آن اشاره می کند این است که در برابر حوادث سخت و پیچیده و مشکلات زندگی فردی و اجتماعی نوحه گری و ناله کردن بیهوده است و به هدر دادن نیروها و امکانات است; باید با سر پنجه عقل و اندیشه و با همّت و استقامت مداوم آنها را گشود و چاره جویی کرد.

1. وسایل الشیعه، جلد 1، صفحه 915.

درس چهل و یکم

همه روز محاسبه کن

امام کاظم(علیه السلام) فرمود:
لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یُحاسِبْ نَفْسَهُ کُلَّ یَوْم(1)
ترجمه
کسی که همه روز به حساب خویشتن نرسد از ما نیست!

شرح کوتاه
پیشگیری از زیان و کوشش برای سود بیشتر، در هیچ مؤسسه ای چه کوچک و چه بزرگ در این جهان، بدون رسیدگی مستمر و محاسبه و بیلان ممکن نیست. و راستی حیرت آور است که مردم در حساب سرمایه های مادی خود این قدر دقیقند، و یا نسبت به کم و زیاد شدن چند گرم وزن بدن خویش حساسیت دارند، اما گاهی در تمامی عمر حتی یک بار به حساب های انسانی و اخلاقی و معنوی خویش نمی رسند چه غفلت وحشتناکی!
ولی یک مسلمان مسئوول و بیدار کسی است که به گفته امام کاظم(علیه السلام)در حدیث فوق، همه روز بدون استثنا به حساب خویشتن رسیدگی می کند. «ان عمل حسناً استزاد منه و ان عمل سیئاً استغفر الله منه; اگر کار نیکی کرده کوشش می کند بیشتر کند و اگر کار بدی انجام داده از آن توبه می نماید».

1. از کتاب اقوال الائمه، جلد 1، صفحه 214.

درس چهل و دوّم

آثار ایمان سخت تر از آهن

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَشَدُّ مِنْ زُبُرِ الْحَدِيْدِ إِنَّ زُبُرَ الْحَدِيْدِ إذأُ دْخِلَ النّارَ تَغَيَّرَوإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَوْقُتِل ثُمَّ نُشِرَثُمَّ قُتِلَ لَمْ يَتَغَيَّرْقَلْبُهُ(1)
ترجمه
افراد با ایمان از قطعات آهن محکمترند چه این که:
آهن هنگامی که وارد آتش شود تغییر می کند; اما مؤمنان اگر کشته شوند و سپس زنده شوند و باز کشته شوند، تغییری در روحیه آنها پیدا نمی شود.

شرح کوتاه
زندگی مجموعه ای است از مشکلات و مسائل پیچیده، که افراد کم استقامت بزودی در برابر آن زانو می زنند و از میدان فرار می کنند; اما آنها که در پرتو ایمان، استقامت دارند به هیچ وجه در برابر انبوه مشکلات تسلیم نمی گردند.
آنها می دانند در راه اطاعت فرمان پروردگار، در راه پرهیز و دوری از گناه، و در راه سربلندی و عظمت، همیشه موانعی وجود دارد و رسیدن به این افتخارات، نیازمند به خویشتن داری و فداکاری و ایستادگی در برابر هوس های سرکش و در برابر مشکلات دیگر است، لذا در دین از تلاش و کوشش نمی ایستند و از حوادث نمی هراسند.

1. از کتاب سفینة البحار، جلد 1، صفحه 37.

درس چهل و سوّم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
اَلتَّوْحِيْدُ أَنْ لا تَتَوَهْمَهُ وَالْعَدْلُ أَنْ لا تَتَّهِمَهُ(1)
ترجمه
حقیقت توحید خداوند این است که ذات او را به وهم و تصور خود محدود نسازی و ایمان به عدالت او در این است که در هیچ کار او را متهم ننمایی.

شرح کوتاه
به همان اندازه که اصل وجود خداوند برای ما روشن و آشکار است و هر ذره ای از ذرات این جهان دلیل عظمت و قدرت و علم و توانایی اوست، به همان مقدار حقیقت ذات او بر ما پوشیده است زیرا او وجودی است نامحدود و چنان وجودی بالاتر از درک محدود ماست، بنابراین باید ذات او را از هر چیز تصور می کنیم بالاتر بدانیم و این است حقیقت توحید.
از طرفی در این جهان حوادثی روی می دهد که گاهی اسرار آن بر ما پوشیده است، توجّه به عدالت خداوند به ما می گوید که این حوادث همه روی حساب و قانون است، هرگونه سوءظن در این قسمت با ایمان به عدالت و حکمت او سازگار نیست.

1. از نهج البلاغه، کلمات قصار.

درس چهل و چهارم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
اَلْمُؤْمِنُ حَسَنُ الْمَعُوْنَةِ خَفِیْفُ الْمَؤُنَةِ جَیِّدُ التَّدْبِیرِ لِمَعِیْشَتِهِ لا یَلْسَعُ مِنْ جُحْر مَرَّتَیْنِ(1)
ترجمه
آدم با ایمان کمک او پر ارزش، هزینه او کم، در زندگی با تدبیر، و هرگز از یک سوراخ دوباره گزیده نمی شود (هیچ گاه از یک ناحیه دوبار غافلگیر نخواهد شد.

شرح کوتاه
ایمان جلوه ها و نشانه های علمی و اخلاقی و اجتماعی دارد که بدون اسم بی مسمایی بیش نیست، در حدیث فوق به چهار نشانه آن اشاره شده است:
1- افراد با ایمان کمک های ارزنده ای در اختیار برادران مسلمان خود می گذارند، چرا که کمک های آنها با دلسوزی و اخلاص و آگاهی همراه است.
2- آنها زندگی پرخرج و تجملاتی که برای تهیه وسایل آن آلوده همه گونه خلافکاری شوند ندارند.
3- آنها در امر زندگی و مخصوصاً امور اقتصادی با تدبیر و هوشیارند.
4- آنها از هر حادثه ای فوراً درس عبرت می گیرند و به همین دلیل هرگز از یک ناحیه دو بار ضربت نمی خورند.

1. از کتاب سفینة البحار.

درس چهل و پنجم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
اَلدُّنْیا خُلِقَتْ لِغَیْرِها وَلَمْ تُخْلَقْ لِنَفْسِها(1)
ترجمه
دنیا برای هدف دیگر آفریده شده، نه برای خودش .

شرح کوتاه
غالباً تفسیر آیات و اخباری که از یک سو در مدح دنیا و وسایل مادی این جهان وارد شده و آن را تجارتخانه یا مزرعه اولیای خدا معرفی کرده، با آیات و اخباری که در ذم آن وارد شده و آن را خطرناک و فریبنده و سرمایه غرور شمرده، بر افرادی مشکل می شود.
ولی حدیث بالا آنها را به روشنی تفسیر می کند که اگر دنیا و وسایل مادی آنچنان که خدا قرار داده، وسیله برای رسیدن به تکامل انسانی و بسط عدالت و داد و سعادت همه جانبه انسان ها باشد، ارزنده و دوست داشتنی است، اما اگر هدف نهایی و مطلوب با لذّات باشد و مایه طغیان و غرور و سرکشی گردد، تنفرآمیز و خطرناک خواهد بود.

1. از جلد 1 سفینة البحار.

درس چهل و ششم

اميرمؤمنان على(عليه السلام) فرمود:
إنَّهُ لَيْسَ لاَِ نْفُسِكُمْ ثَمَنٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ فَلا تَبِيْعُوها إِلاَّ بِها.(1)
ترجمه
(آگاه باشيد) براى وجود شما بها و قيمتى جز سعادت جاويدان بهشت نيست و به غير اين بها آن را نفروشيد.

شرح كوتاه
معمولا اگر از كسى بپرسند سرمايه وجود و هستى خود را به چه مبلغ معامله مى كنى؟ ارزش و بهايى براى آن نمى تواند قائل شود.
در حالى كه اين سرمايه بزرگ را تدريجاً و روز به روز به بهاى ناچيزى مى فروشد، و گاه در پايان عمر مى بيند اين سرمايه عظيم را با يک خانه يا يک اتومبيل و يا ويلاى ييلاقى معاوضه كرده است، و تازه از آن هم بزودى جدا خواهد شد.
على(عليه السلام) مى فرمايد هيچ يک از سرمايه هاى مادى اين جهان نمى تواند با سرمايه عمر شما برابرى كند تنها متاعى كه مى تواند با آن برابرى كند خشنودى خدا، و تكامل انسانى و معنوى و سعادت ابدى و جاويدان است كه هر قدر در راه آن تلاش و كوشش و فداكارى كنيد بجاست.

1. نهج البلاغه، كلمات قصار، كلمه 456.

درس چهل و هفتم

حق و باطل

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) فرمود:
إِنَّ الْحَقَّ ثَقِيْلٌ مَرِیءٌ، وَ إِنَّ الْباطِلَ حَفِيفٌ وَبِیْءٌ(1)
ترجمه
حق سنگین و مشکل اما گواراست، و باطل سبک و آسان و اما دردناک و خطرناک است.

شرح کوتاه

اما باطل بسیار آسان و گاهی بسیار لذیذ و شیرین، ولی اثرش مرگبار است; همچون یک غذای لذیذ امام مسموم، هنوز از گلوی انسان فرو نرفته اثر ویرانگری آن در قلب و معده و روده ها آشکار می گردد; باطل نیز همانند این غذا، سازمان های مختلف اجتماع را ویران می سازد.

1. بحارالانوار، ج 70، ص 107.

درس چهل و هشتم

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
أَصْدَقُ كَلِمَة قالَتْها الْعَرَبُ كَلِمَةُ لُبَيْد:
ألا كُلُّ شَیء مَا خَلاَ الله باطِلُ *** وَكُلُّ نَعِيْم لا مَحَالَةَ زائلُ(1)
ترجمه
صحیح ترین و رساترین جمله ای که عرب گفته است، گفتار «لبید» (شاعر معروف) است آن جا که می گوید: «آگاه باشید هرچیزی جز خدا باطل است و هر نعمتی بالاخره از دست خواهد رفت».

شرح کوتاه
توجه به فنای ثروت ها و مقام ها و زوال نعمت ها به انسان هشدار می دهد که هم در به دست آوردن آنها رعایت حق و عدالت را کند و هم در طرز مصرف آنها راه اعتدال پیش گیرد.
ابدیّت و جاودانگی لباسی است که تنها به قامت کبریای او می زیبد و راه نیافتن فنا و نیستی تنها مخصوص ذات پاک اوست.
در برابر هر صحنه ای از صحنه های زندگی مادی باید به این حقیقت توجّه داشت و مغرور نشد.

1. مصباح الشریعه، صفحه 45.

درس چهل و نهم

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) می فرماید:
لَیْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً أَوْ ضَرَّهُ أَوْما کَرَهُ(1)
ترجمه
آن کس که تقلّب کند یا به مسلمانی زیان رساند یا به او نیرنگ زند از ما نیست.

شرح کوتاه
آنها که خوشبختی خود را در بدبختی دیگران و سود خود را در زیان دیگران می بینند نه یک انسان واقعی محسوب می شوند و نه یک مسلمان حقیقی. امتیاز انسان از سایر جانداران در شخصیت اجتماعی اوست، و آن کس که سود خود را در ضرر دیگران می بیند فاقد شخصیت اجتماعی است.
زیان به افراد دیگر رسانیدن گاهی صریح و آشکار است و گاهی پنهانی از طریق تقلّب و یا خدعه و نیرنگ، به هر صورت باشد در اسلام ممنوع است، و امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) فرمود: من از مرتکبین این اعمال بیگانه ام.

1. سفینة البحار ماده غش..

درس پنجاهم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
اَلْغِیْبَةُ جُهْدُ الْعاجِزِ(1)
ترجمه
غیبت کردن آخرین تلاش افراد ناتوان است.

شرح کوتاه
درمیان گناهان کبیره کمتر گناهی است که همانند غیبت نشانه پستی و ضعف و زبونی و ناجوانمردی باشد.
آنها که به مذمت و عیب جویی مردم در پشت سر می نشینند و آبروی و حیثیت افراد را با افشای عیوب پنهانی، که غالب مردم به یکی از این عیوب گرفتارند، می برند، و آتش حسد و کینه خود را با این وسیله فرو می نشانند، افرادی ناتوان و فاقد شخصیتند که حتی در مبارزه بی دلیل و ظالمانه خود شهامت ندارند و تمام قدرتشان این است که از پشت خنجر بزنند.
در حدیث آمده، آن کس که غیبت مردم کند اگر توبه نماید آخرین کسی است که وارد بهشت می شود و اگر نکند نخستین کسی است که وارد دوزخ می شود.

1. نهج البلاغه، کلمات قصار.

درس پنجاه و یکم

نشانه های ستمگر

اميرمؤمنان على(عليه السلام) مى فرمايد:
لِلظّالِمِ ثَلاثُ عَلامات:
يَظْلِمُ مَنَ فَوْقَهُ بِالْمَعْصِيَةِ وَمَنْ دُوْنَهُ بِالْغَلَبَةِ
وَيُظاهِرُ الْقَوْمَ الظَّلَمة(1)
ترجمه
ستمگر سه نشانه دارد: به آنها كه بالاتر از او هستند با مخالفت و نافرمانى ستم مى كند، و نسبت به آنها كه زير دست او قرار دارند از طريق قهر و غلبه ستم مى نمايد، و با ستمگران همكارى دارد.

شرح كوتاه
آن كس كه روح ستمگرى بر فكرش غلبه كند و تحت نفوذ اين روحيه پليد قرار گيرد، در هر مورد به شكلى خودنمايى مى نمايد: از انجام وظايف خود در برابر آنها كه پذيرش فرمان آنها لازم است سرپيچى مى كند، و در برابر زيردستان به قهر و غلبه و زور و قلدرى متوسل مى شود، و دوستان و هم رديفان و همكاران خود را از ميان ستمگران انتخاب مى نمايند، او در هر حال ستمگر است ولى در هر مورد به شكل مناسب آن مورد در مى آيد.

1. نهج البلاغه، كلمات قصار.

درس پنجاه و دوّم

درد بی درمان وجود ندارد

پیغمبر گرامی اسلامی فرمود:
ما أَنْزَلَ اللهُ مِنْ داء إِلاَّ جَعَلَ لَهُ دَواء(1)
ترجمه
خداوند هیچ دردی نداد مگر این که دوایی بر آن آفرید.

شرح کوتاه
جهانی که در آن زندگی می کنیم مجموعه ای از عملها و عکس العمل هاست در کنار نیروی نفی کننده نیروی مثبت و سازنده ای وجود دارد که باید آن را پیدا کرد و از آن بهره گرفت، و ادامه حیات ما معلول همین تعادل نیروهاست، نه تنها هیچ بیماری جسمی بدون درمان وجود ندارد، هیچ مشکل اجتماعی هم موجود نیست که راه حلی برای آن نباشد، آنها که مشکلات را لاینحل می پندارند و به هر کار پیچیده برخورد می کنند آن را درد بی درمان معرفی می کنند از این حقیقت غافلند که اصولا درد بی درمان وجود ندارد.
بنابراین باید با حوصله و پشتکار به میدان حوادث سخت زندگی رفت و راه حل آنها را پیدا کرد.

1. نهج الفصاحه.

درس پنجاه و سوّم

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
إنَّ اللهَ قَضَی قَضاءً حَتْماً ألاّ یُنْعِمَ عَلَی الْعَبْدِ بِنِعْمَة فَیَسْلُبُها إیّاهُ حَتّی یُحْدِثَ الْعَبْدُ ذَنْباً یَسْتحِقُّ بِذلِک النَّقِمَةِ(1)
ترجمه
خداوند یک حکم قطعی کرده است که نعمت هایی را که به مردم داده از آنها نگیرد مگر این که گناهی مرتکب شوند که موجب سلب آن نعمت گردد.

شرح کوتاه
نعمت های خدا بی پایان است، اما بی حساب نیست، بدون حساب به کسی نمی دهد و بی حساب از کسی نمی گیرد، هنگامی که مردم جهان نعمت های او را وسیله غرور و فساد تبهکاری و ستم قرار دادند همان نعمت ها تبدیل به عوامل بدبختی آنها می گردد، نعمت آنها سلب، و بلا جای آن را می گیرد، صنایع و تکنولوژی آنها ویرانگر، و اجتماع آنها مایه نفاق، و توسعه زندگی آنها مایه ناراحتی، و حتی وسیله های سرعت عامل عقب ماندگی آنها می گردد، چرا که از نعمت ها سوء استفاده کردند!

1. اصول کافی، جلد 2.

درس پنجاه و چهارم

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
إذا مُتَّ عَلَی طَهارَة تَکُونُ شَهِیْداً(1)
ترجمه
هنگامی که پاک از دنیا بروی در زمره شهیدان خواهی بود.

شرح کوتاه
حدیث فوق قسمتی از دستورهایی است که پیامبر(صلی الله علیه وآله) به یکی از یاران خود به نام «انس» می دهد و به او می فرماید:
«اگر می توانی شب و روز با وضو باشی این چنین کن، زیرا گر در این حال از دنیا بروی شهید خواهی بود.»، گرچه معنای نخستین حدیث، همان با وضو بودن است، اما حدیث در ضمن اشاره به حقیقت مهم تری دارد و آن پاک زیستن و پاک از جهان رفتن است، آنها که دامانشان پاک، دل هایشان پاک، و زندگی و فکری پاک دارند و این چنین از جهان رخت بر می بندند قطعاً در صف شهیدان خواهند بود که شهادت منحصر به کشته شدن در میدان جنگ نیست، احادیث دیگری که در منابع اهل بیت(علیهم السلام)وارد شده نیز این حقیقت را تأکید می کند.

1. سفینة البحار، جلد 1، صفحه 720.

درس پنجاه و پنجم

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
إنَّ أَصْحَابَ جَدِّیَ الْحُسَیِنْ لَمْ یَجِدُوا أَلَمَ مَسِّ الْحَدِیْدِ(1)
ترجمه
یاران فداکار جدم امام حسین(علیه السلام) در زیر ضربات شمشیر و نیزه دشمن احساس درد نمی کردند!

شرح کوتاه
هنگامی که علاقه انسان به یک هدف به مرحله عشق، آن هم عشقی سوزان، برسد تمام احساس او در همان نقطه متمرکز می شود، و به همین جهت هر ناراحتی برای او قابل تحمل است نه تنها قابل تحمل است بلکه احساس ناراحتی نمی کند، جایی که زنان مصر با دیدن روی یوسف، در مسیر یک عشق زود گذر مجازی، آنچنان از خود بی خبر شدند که به جای بریدن میوه، دست های خود را بریدند چه جای تعجب است که عاشقان بی قرار راه خدا، و جانبازان راه حق و فضیلت، درد و رنج ضربات سنگین دشمن را احساس نکنند، باید نخست عشق ورزید، فداکاری و تحمل نتیجه حتمی آن است.

1. بحارالانوار، جلد 45، صفحه 80.

درس پنجاه و ششم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
اَلعاقِلُ یَعْتَمِدُ عَلی عَمَلِهِ وَالْجاهِلُ یَعْتَمِدُ عَلَی أَمَلِهِ(1)
ترجمه
خردمند بر سعی و عمل خویش تکیه می کند و بی خرد بر آرزوهای خویش.

شرح کوتاه
خردمندان افرادی مثبت و حقیقت جو هستند لذا همیشه هدف های بلند خویش را در وجود خارجی جستجو می کنند، و چون رسیدن به آنها بدون تلاش و سعی و کوشش ممکن نیست، همّت خویش را روی عمل خویش متمرکز می سازند، در حالی که جاهلان بی خبر در دریایی از آرزوها و اوهام غوطه ورند و گمشده های خود را تنها در عالم خیال می جویند، و چون دست یافتن به تخیّلات نیازی به کار و کوشش ندارد، گرایش های منفی در همه شئون زندگی آنها آشکار می گردد، همیشه به انتظار پیروزی های خیالی در فردایی که هنوز نیامده و شاید هیچ گاه نخواهد آمد دلخوشند، و بنابراین در زندگی تکیه گاهی جز آرزو ندارند.

1. غرر الحکم.

درس پنجاه و هفتم

امام حسین(علیه السلام) فرمود:
اَلنّاسُ عَبِیْدُ الدُّنْیا وَالدِّینُ لَعِقٌ عَلَی أَلْسِنَتِهِمْ یَحُوطُونَهُ ما دَرَّت بِهِ مَعایِشُهُمْ فَإِذا مُحِّصُوا بِالْبَلاءِ قَلَّ الدَّیانُونَ!(1)
ترجمه
بسیاری از مردم بنده دنیا هستند و دین تنها بر زبان آنهاست، مادامی که زندگی آنان در پرتو دین و روبراه است از آن حمایت می کنند; ولی آن روز که با حوادث سختی آزموده شوند، دینداران اندکند.

شرح کوتاه
دین و مذهب - آن هم مذهبی همچون اسلام - حافظ حقوق مردم جامعه و حامی منافع واقعی و عادلانه آنهاست، ولی گاهی دین مزاحم منافع شخصی و خصوصی افراد است; این جاست که «دینداران از مدعیان دین»، شناخته می شوند، بسیاری از مردم که به هر چیز از دریچه سود شخصی خود می نگرد تا آن جا با دین همراهند که حافظ حقوق شخصی آنها باشد، اما بر سر دو راهی ها که دین از منافع خصوصی آنها جدا می شود، بکلی آن را رها می کنند و مصداق «نؤمن ببعض و نکفر ببعض» می شوند; اما دینداران واقعی آنها هستند که در هر حال به آن وفا دارند و دین وایمان خطوط اصلی زندگی آنها را ترسیم می کند نه منافع شخصی.

1. بحارالانوار، جلد 10، صفحه 198.

درس پنجاه و هشتم

عدالت در میان فرزندان

پیغمبرگرامی اسلامی می فرماید:
إِعْدِلُوا بَیْنَ أَوْلادِکُمْ کَما تُحِبُّونَ أَنْ یَعْدِلُوا بَیْنَکُمْ(1)
ترجمه
در میان فرزندان خود عدالت کنید همان طور که دوست می دارید آنها در میان شما عدالت کنند.
شرح کوتاه
یکی از اشتباهات بزرگ تبعیض در میان فرزندان است، بعضی از مردم، برای فرزند بزرگ و به اصطلاح ارشد امتیاز قائل می شوند و بعضی برای کوچک ترین فرزند، و گاهی آنچنان در این راه، افراط می کنند که هر چه از محبّت و مال و عواطف دارند در اختیار یکی از آنها قرار می دهند و دیگران را بکلی محروم می سازند، این موضوع آتش کینه و حسد را دل آنها بر می افروزد و در آینده نسبت به یکدیگر دشمن و نسبت به پدر و مادر کینه جو، و حتی نسبت به اجتماع هم در مقام انتقام جویی بر می آیند.

1. بحارالانوار، جلد 23.

درس پنجاه و نهم

همواره تحت مراقبت هستی

امام محمّد تقی (امام جواد)(علیه السلام) فرمود:
إِعْلَمْ أَنَّکَ لن تَخْلُو مِنْ عَیْنِ اللهِ فَانْظُرْ کَیْفَ تَکُونُ(1)
ترجمه
بدان که از دیدگاه پروردگار بیرون نخواهی رفت اکنون ببین چگونه خواهی بود؟

شرح کوتاه
نخستین اثر ایمان به خداوند بزرگ، احساس یک مراقبت دائمی بر سر تا پا و درون و برون از ناحیه علم و آگاهی اوست، نه تنها هیچ نقطه ای از دیدگاه علم او بیرون نیست، بلکه مراقبین او از چهارسو، از همه جا، ما را احاطه کرده اند.
هر قدر پایه ایمان بالاتر برود احساس این مراقبت، بیشتر و عمیق تر می گرد، تا آن جا که انسان خود را به طور دائم در حضور او می بیند، این احساس بزرگترین وسیله اصلاح فرد و اجتماع، و زیباترین جلوه های ایمان است، که احیا کردن آن به مهم ترین نابسامانی های اجتماعی سامان می بخشد.

1. از کتاب تحف العقول.

درس شصتم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) فرمود:
الثَناءُ بِأَكْثَرَ مِنَ الإِسْتِحْقاقِ مَلَقٌ وَالتَّقْصِيرُ مِنَ الإِسْتِحْقاقِ عَىٌّ أَوْ حَسَدٌ(1)
ترجمه
مدح و تعریف بیش از استحقاق و شایستگی تملق است و کمتر از استحقاق یا ناتوانی در بیان است یا حسد.

شرح کوتاه
شک نیست که باید از افراد شایسته و صفات و اعمال نیکشان تقدیر و تمجید کرد و آنها را در راهی که در پیش گرفته اند تشویق و دلگرم نمود ولی باید این کار درست به اندازه استحقاق افراد باشد وگرنه نتیجه های منفی و زیانبخشی به وجود می آورد، اگر بیش از اندازه شایستگی باشد تملق و چاپلوسی است که هم شخصیت گوینده را در هم می شکند و هم طرف را گرفتار عجب و خودبینی می کند، و اگر کمتر از شایستگی باشد، هم نیکان را دلسرد می سازد و هم نشانه حسد یا عجز گوینده است.

1. نهج البلاغه، کلمات قصار.
[71]

درس شصت و یکم

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
مَنْ كانَ فِى حاجَةِ أَخِيْةِ الْمُسْلِمِ كَانَ اللهُ فِى حَاجَتِهِ(1)
ترجمه
کسی که در راه انجام حاجات و نیازمندی های برادران دینیش کوشش کند، خداوند در راه انجام حاجات او خواهد بود.

شرح کوتاه
مردم غالباً فکر می کنند که اگر به حلّ مشکلات دیگران بپردازند از پیشرفت در زندگی می مانند، در حالی که منطق اسلام غیر از این است، پیغمبر(صلی الله علیه وآله) در حدیث بالا می فرماید، تو در راه حلّ مشکلات مردم، و رفع نیازمندی های آنها بکوش، خداوندی که قدرتش مافوق قدرت تو و همه قدرتهاست به تو کمک می کند و مشکلات تو را حل می نماید. این موضوع را با چشم خود دیده ایم که افرادی که به دیگران کمک می کنند مشکلاتشان به طور عجیبی حل می شود و این یک موهبت الهی است.

1. بحارالانوار، جلد 74، صفحه 286.

درس شصت و دوّم

علی(علیه السلام) می فرماید:
لا تُشْغِلْ قَلْبَکَ الْهَمَّ عَلَی مافاتَ فَیُشْغِلَکَ عَنِ الإِستِعْدادِ بِما هُوَ آت(1)
ترجمه
قلب خود را به اندوه برای گذشته مشغول نکن که از آمادگی ها برای آینده درمانی.

شرح کوتاه
کمتر کسی پیدا می شود که اشتباهاتی در زندگی مرتکب نشود و فرصت هایی را از دست نداده باشد، در این جا مردم دو دسته می شوند; عده ای دائماً وقت خود را با افسوس خوردن به گذشته تلف می کنند و باقیمانده انرژی های خود را در این راه از دست می دهند; ولی عده دیگری گذشته را تمام شده تلقی کرده به دست فراموشی می سپارند و تنها از آن درس های عبرتی برای ساختن آینده می آموزند و تمام قدرت و نیروی خود را متوجه سازندگی امروز و فردا می کنند. مسلّماً پیروزی از آن این دسته است همان طوری که امیرمؤمنان علی(علیه السلام) در حدیث بالا بیان فرموده است.

1. نقل از غررالحکم، صفحه 289.

درس شصت و سوّم

اسلام جهانگیر می شود

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
لا يَبْقَى عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ بَيْتُ مَدَر وَلا وَبر إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللهُ كَلِمَةَ الأسْلامِ(1)
ترجمه
در روی زمین خانه ای نمی ماند، حتی خانه های گلین و خیمه های پشیمن، مگر آن که خداوند آیین اسلام را در آن وارد می کند.

شرح کوتاه
روز به روز این حقیقت آشکارتر می شود که جهان بر سر دو راهی است، یا اسلام را می پذیرد و یا هیچ دینی را نمی خواهد نخواهد پذیرفت، از آن جا که لادینی برخلاف سرشت آدمی است سرانجام به سوی اسلام جلب می گردد; و هم اکنون موجی از توجه به اسلام نقاط مختلفی از جهان را فرا گرفته است.
اما تکامل این موضوع به هنگام ظهور حضرت مهدی ارواحنا له الفداء خواهد بود; در آن روز شرک و بت پرستی از دنیا برچیده می شود و حکومت اسلام سراسر روی زمین را خواهد گرفت، آنچه که پیامبر(صلی الله علیه وآله) در حدیث بالا بشارت داده است.

1. مجمع البیان، تفسیر سوره توبه.

درس شصت و چهارم

هیچ گناهی را کوچک نشمر!

امام حسن عسکری(علیه السلام) می فرماید:
مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِی لا یُغْفَرُ:لیتنی لا اُؤاخَذُ إِلاَّ بِهَذا!(1)
ترجمه
از گناهانی که بخشوده نخواهد شد، آن است که انسان بگوید: «ای کاش گناه من همین باشد»

شرح کوتاه
گناهان کوچک بر اثر چند چیز گناه بزرگ می شوند، از جمله کوچک شمردن و بی اهمیّت دانستن آنهاست، که یکی از وساوس خطِناک شیطانی می باشد.
گناهانی که انسان از آنها وحشت دارد و آنها را بزرگ می شمرد آن قدر خطرناک نیستند زیرا همواره مراقب است که دامن او را نگیرند، اما به هنگامی که آن را کوچک شمرده و وحشت او زایل گشت به آسانی در مسیر آن قرار می گیرد، و چه بسا تکرار مکرر آن که خود یکی دیگر از عوامل تبدیل گناهان صغیره به کبیره است، برای همیشه او را از سعادت و خوشبختی دور می سازد، از این گذشته، گناه هرچه باشد. از یک نظر، بزرگ است زیرا شکستن حریم قانون خداوند بزرگ می باشد.

1. تحف العقول، صفحه 366.

درس شصت و پنجم

امام موسی بن جعفر(علیه السلام) می فرماید:
فَضْلُ الْفَقِیهِ عَلَی الْعابِدِ کَفَضْلِ الشَّمسِ عَلَی الْکَواکِبِ(1)
ترجمه
برتری «عالم» از «عابد» همانند برتری خورشید است نسبت به ستارگان.

شرح کوتاه
ستارگان آسمان تنها خود روشنند اما نمی تواند روشنی چندانی به ما بدهند و راه را برای ما مشخص کنند، اما آفتاب و اشعه طلایی و درخشانش، نه تنها حیات پرور و زندگی آفرین است; بلکه راه را از بیراهه و شاهراه را از پرتگاه به همه ساکنان کرات منظومه شمسی نشان می دهد، و چنین است فرق عالم و عابد، «این» فقط گلیم خود را از آب بیرون می کشد و «آن» سعی می کند که غریق ها را نجات بخشد، و این را نیز می دانیم که سیّارگان منظومه شمسی از نور آفتاب بهره می گیرند، و اگر عالمی نبود عابدی هم وجود نداشت.

1. تحف العقول، صفحه 307.

درس شصت و ششم

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
یَلْزَمُ الْوالِدَیْنَ مِنَ الْحُقُوقِ لِوَلَدِ هِما ما یَلْزَمُ الْوَلدَ لَهُما مِنَ حُقُوقهِما(1)
ترجمه
همان طوری که فرزندان بر اثر ترک حقوق پدر و مارد مسؤولند پدران و مادران نیز در برابر ترک حقوق فرزندان مسؤولیت دارند.

شرح کوتاه
در دنیا هیچ حقی بدون وظیفه نیست یعنی در کنار هر حقی وظیفه ای وجود دارد و هر اندازه حق بزرگتر باشد وظیفه و مسؤولیت نیز بزرگتر است.
به همین دلیل پدران و مادران که حق بزرگی بر فرزندان خود دارند - حقی که در قرآن مجید همدوش حق پروردگار ذکر شده - مسؤولیت سنگینی نیز در مقابل آنها دارند; آنها باید لحظه ای از تعلیم و تربیت فرزندان غافل نشوند و تا آن جایی که امکان دارند در سازندگی روح و جسم آنها و نگهداری آنان از آلودگی های فکری و اخلاقی بکوشند و غوغای زندگی روزانه آنها را از این وظیفه بزرگ باز ندارد.

1. از کتاب اقوال الائمه.

درس شصت و هفتم

در راه اطاعت خرج کن تا خرج گناه نکنی!

امام کاظم(علیه السلام) فرمود:
إِیّاکَ اَنْ تَمْنَعَ فی طاعَةِ الله فَتُنْفِقَ مِثْلَیْهِ فی مَعْصِیَةِ اللهِ.(1)
ترجمه
از صرف مال در راه اطاعت پروردگار خودداری مکن که ناچار می شوی دو برابر آن را در راه معصیت و گناه صرف کنی!

شرح کوتاه
بسیارند کسانی که مثلا برای هزینه بهداشت خویش سختگیرند و همان سبب می شود که دو یا چند برابر آن را صرف درمان بیماری ها کنند!
این یک قانون عمومی است که اگر انسان در مصارف لازم، از خرج کردن خودداری کند، برای جبران آن گرفتار هزینه های سنگین تری می شود.
کسی که از صرف وقت یا پول برای تعلیم و تربیت فرزند خویش مضایقه کند; باید هزینه های کمرشکن اعتیادها و جنایات و انحراف ها، و ندانم کاری های او را تحمل کند، و کسانی که از صرف هزینه هایی که به رفع نیازمندی محرومان اجتماع کمک می کند سرباز زنند باید هزینه هایی که گاهی چندین برابر آن است برای جلوگیری از حوادث ناشی از آن مصرف کنند و همچنین...

1. تحف العقول، صفحه 305.

درس شصت و هشتم

بزرگترین بازار تجارت

امام هادی(علیه السلام) می فرماید:
الدُّنیا سُوْقٌ رَبِحَ فِیْها قَوْمٌ وَخَسِرَ آخَرُونَ(1)
ترجمه
دنیا بازاری است که جمعی در آن سود می برند و جمعی زیان!

شرح کوتاه
این جهان نه وطن اصلی انسان است و نه محل سکونت دائم، بلکه تجارتخانه بزرگی است که انسان با سرمایه های عظیمی همچون ساعات عمر، نیروی انسانی، مواهب فکری و عقلی به آن فرستاده شده است تا از آن بهره ای ارزنده برای سعادت ابدی و زندگی جاویدانش بگیرد.
آنها که فعال و سخت کوش و هوشیارند و پرتلاش و آگاه، از فنون این تجارت بزرگ با خبرند، لحظه ای آرام نیستند و دائماً در تکاپو تا با این سرمایه ها، کالایی ارزنده تر، متاعی جاویدان، سرنوشتی درخشان برای خود و جامعه خود انتخاب کنند، نه آن که در مسیر فساد و تبهکاری و بیهودگی همه را از دست بدهند، و با دستی تهی از آن بیرون روند.

1. تحف العقول، صفحه 361.

درس شصت و نهم

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إنَّ أَعْظَمَ النّاسِ مَنْزلَةً عِنْدَ اللهِ یَوْمَ الْقِیامَةِ أَمْشاهُمْ فِی أَرْضِهِ بِالنَّصِیحَةِ لِخَلْقِهِ(1)
ترجمه
بلند پایه ترین مردم در روز رستاخیز کسی است که از همه بیشتر برای خیرخواهی خلق خدا گام برداشته است.

شرح کوتاه
خدمت به خلق در ردیف بزرگترین عبادات اسلامی است، و یکی از طرق خدمت به خدا این است که انسان مصالح و منافع آنها را همانند مصالح و منافع خودش ببیند، و همان طور که در مورد منافع خود با نهایت دلسوزی رفتار می کند، درباره منافع و مصالح دیگران نیز کاملا دلسوز باشد، و در حضور و غیاب مردم از خیرخواهی فروگذار نکند.

1. نقل از کتاب کافی، جلد 2، صفحه 166.

درس هفتادم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
اَلنَّاسُ سَوَاءٌ کَأَسْنانِ الْمِشْطِ
وَالْمَرْءُ کَثِیْرٌ بِأَخِیْهِ
وَلا خَیْرَ فِی صُحْبَةِ مَنْ لَمْ یَرَلَکَ مِثْلَ الَّذِی یَرَنی لِنَفْسِهِ(1)
ترجمه
مردم (در حقوق اجتماعی) برابرند همانند دندانه های یک شانه! یک فرد با داشتن برادران (دینی) جمع کثیری می شود.
و همنشینی با آن کس که آنچه برای خود می خواهد برای تو نمی خواهد سزاوار نیست.

شرح کوتاه
سه اصل مهم زندگی اجتماعی در حدیث بالا آمده است:
نخست مساوات و برابری همه انسانها از هر نژاد و زبان و طبقه در تمام حقوق اجتماعی، دوّم پیوند فرد به اجتماع و اجتماع به فرد که از یک فرد به ضمیمه برادران، جامعه ای می سازد، سوّم لزوم احترام به منافع دیگران به اندازه منافع خویشتن به عنوان شرط اساسی دوستی و رفاقت.
و جامعه ای که این اصول سه گانه در آن حکومت نکند نه یک جامعه اسلامی است و نه انسانی.

1. تحف العقول، صفحه 274.

درس هفتاد و یکم

اميرمؤمنان علي(عليه السلام) فرمودند:
اَلْحِدَّةُ نَوْعٌ مِنَ الْجُنُونِ لاَِنَّ صاحِبَها يَنْدَمُ فَإنْ لَمْ يَنْدَمْ فَجُنُونُها مُسْتَحْكَمٌ(1)
ترجمه
تندخویی و شتابزدگی یک نوع دیوانگی است، زیرا صاحب این صفت بزودی از کار خود پشیمان می شود، و اگر پشیمان نشد، دلیل آن است که جنون او ثابت و مستحکم است.

شرح کوتاه

اما اگر این گونه افراد حتی پس از مشاهده نتایج سوء کار خود پشیمان نشوند، اینها دیوانگان پا برجا و دائمی هستند.

1. نهج البلاغه - کلمات قصار.

درس هفتاد و دوّم

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
اَلزُّهدُ فی الدُّنیا قَصْرُ الأَمَلِ وَشُکْرُ کُلُّ نِعْمَة وَالْوَرَعُ عَنْ کُلِّ ما حَرَّمَ اللهُ(1)
ترجمه
زهد در این جهان به سه چیز است: کوتاهی آرزو، شکرگزاری نعمت ها و پرهیز از حرام.

شرح کوتاه
بسیاری از مردم در فهم مفهوم زهد اسلامی گرفتار اشتباهند و آن را با بیگانگی و جدایی از زندگی مادی و اجتماعی مرداف می شمرند و زاهدان واقعی را آنها می دانند که در انزوای اجتماعی فرو رفته و پشت پا به همه مظاهر زندگی مادی زده اند، و به همین دلیل آن را یک برنامه استعماری تلقی می کنند.
در حالی که زهد واقعی یک مفهوم سازنده اجتماعی دارد که در حدیث بالا به آن اشاره شده:
پرهیز از غصب حقوق دیگران و اموال نامشروع و حرام، و صرف امکانات مادی در مصارف منطقی و انسانی (که حقیقت معنای شکرگزاری است) و کوتاه ساختن آرزوهایی که غرق شدن در آن، انسان را از همه چیز - جز پول و مقام و شهوت - بیگانه می سازد.

1. تحف العقول.

درس هفتاد و سوّم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
ثَلاثٌ یُمْتَحَنُ بِهَا عُقُولُ الرِّجالِ هُنَّ المالُ وَالْوِلایةُ وَالْمُصِیبَةُ(1)
ترجمه
سه چیز است که عقل افراد با شخصیت با آن امتحان می شود: ثروت، مقام، مصیبت.

شرح کوتاه
آزمون های خداوند، وسیله تکامل ها و پیشرفت هاست، و مواد خاصی ندارد، بلکه با هر وسیله ای ممکن است این آزمون صورت گیرد، ولی سه ماده از همه مهم تر است، به هنگامی که مال و ثروتی به دست انسان می آید آیا عقل خود را گم می کند و هوش از دست می دهد یا نه؟
و به هنگامی که مقامی به او سپرده می شود آیا ظرفیت او چنان است که همه چیز را فراموش می نماید یا نه؟
و نیز هنگامی که حادثه ناگواری برای او رخ می دهد، آیا در این موقع جزع و فزع آغاز می کند و خود را می بازد و زبان به ناشکری می گشاید یا نه؟
این مهم ترین چیزهایی است که انسان با آن آزمایش می شود.

1. غرر الحکم ماده ثلاث.

درس هفتاد و چهارم

برنامه صحیح برای دنیا و آخرت

امام علی ابن موسی الرضا(علیه السلام) می فرماید:
إعْمَلْ لِدُنْیاکَ کَأنَکَ تعِیشُ أَبَدَاً وإِعْمَلْ لآِ خِرَتِکَ کَأَنَّک تَمُوتُ غَدَاً(1)
ترجمه
برای دنیا آنچنان کار کن که گویا تا ابد زنده ای و برای آخرت آنچنان کار کن که گویا فردا خواهی مرد!

شرح کوتاه
حدیث فوق چگونگی مواجهه اسلام را با مسائل مربوط به زندگی مادی و معنوی روشن می سازد. یک مسلمان مثبت و وظیفه شناس نسبت به مسائل زندگی مادی باید آنچنان محکم کاری و انضباط را رعایت کند که یا همیشه در این جهان می ماند، و به این ترتیب اهمال کاری های ریا کارانه مدعیان زهد را مردود شناخته است.
و نسبت به مسائل معنوی و آمادگی های لازم برای زندگی باید آن قدر حساس و روشن باشد که اگر فردا از این جهان چشم بپوشد، کمبودی نداشته باشد، با آب توبه واقعی دامن خود را از گناه شسته و حقوق مردم را همگی ادا کرده و هیچ نقطه تاریکی در زندگی نداشته باشیم.

1. وسایل الشیعه، (طبق نقل اقوال الائمه، جلد 2، صفحه 277).

درس هفتاد و پنجم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ یَمُوتُ بِالذُّنوبِ أَکْثَرُ مِمَّنْ یَمُوتُ بِالآجالِ وَ مَنْ یَعِیشُ بِالإِحْسانِ أَکْثَرُ مِمَّنْ یَعِیشُ بِالأَ عمارِ(1)
ترجمه
آنها که بر اثر گناه می میرند از آنها که با مرگ طبیعی از دنیا می روند بیشترند!، و آنها که بر اثر نیکوکاری عمر می کنند از آنها که با عمر طبیعی زندگی می نمایند زیادترند!

شرح کوتاه
امروز ثابت شده است که سرچشمه قسمت قابل توجهی از بیماری های جسمی، عوامل روحی و معنوی است، و یکی از مهم ترین عوامل ناراحتی روانی فشارهای شدیدی است که از ناحیه وجدان به خاطر انجام گناه بر روح آدمی وارد می شود. انسان گناهکار در دادگاه وجدان محاکمه می شود و با مجازات های دردناک معنوی وجدان روبه رو می گردد و عکس العمل آن در جسم و جان و حتی در مرگ و میرها آشکار می گردد، بعکس، افراد نیکوکار از درون وجدان خود تشویق می شوند و همین تشویق معنوی نیرو و نشاط تازه ای به آنها می دهد و بر طول عمر آنها می افزاید نتیجه این که گناه عمر را کوتاه، و کار نیک عمر آدمی را طولانی می سازد.

1. نقل از کتاب سفینة البحار.

درس هفتاد و ششم

امام باقر(عليه السلام) به یکى از دوستان خود فرمود:
أَبْلِغْ شِيعَتَنا أَنَّهُ لا يُنالُ ما عِنْدَ اللهِ إِلاّ بِعَمَل(1)
ترجمه
به شیعیان ما بگو که هیچ کس به مواهب و رحمت هاى الهى نمى رسد مگر با عمل.

شرح کوتاه
این گفتار امام باقر(عليه السلام) پاسخى است به آنها که تصور مى کنند تنها به عنوان قبول نام تشیع و ابراز عشق به خاندان پیغمبر(صلى الله عليه وآله) مى توانند بزرگترین مقام را در پیشگاه خدا داشته باشند، در حالى که مى دانیم اساس اسلام روى عمل گذشته شده و شیعیان واقعى آنها هستند که برنامه عملى آنان اقتباسى است از برنامه هاى عملى على(عليه السلام) و یارانش و اصولا تشیع از ماده مشایعت به معناى گام برداشت پشت سر کسى است; بنابراین آنها شیعه واقعى خاندان پیغمبرند که پشت سر آنها گام بر مى دارند.

1. اصول کافى، جلد 2، صفحه 300.

درس هفتاد و هفتم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
لا تُدْخِلَنَّ فِی مَشْوَرَتِکَ بَخِیلا یَعْدِلُ بِکَ عَنِ الْفَضْلِ
وَیَعِدُکَ الْفَقْرَ وَلا جَبَاناً یُضْعِفُکَ عن الاُمورِ
وَلا حَرِیصَاً یُزَّیِّنُ لَکَ الشَّرَهَ بِالْجَوْرِ(1)
ترجمه
با افراد بخیل مشورت مکن که تو را از خدمت به خلق خدا باز می دارند، و از تهیدستی می ترسانند و با افراد ترسو مشورت مکن که اراده تو را برای انجام کارهای مهم تضعیف می کنند و نیز اشخاص حریص را مشاور خود قرار مده که ستمگری را برای تو زینت می دهند!

شرح کوتاه
مشورت از دستورات مهم اسلامی است، ولی به همان اندازه که مشورت با افراد ارزنده، به پیشرفت برنامه های صحیح کمک می کند، مشورت با افرادی که نقاط ضعف روشنی دارند، زیان بخش است; و نتیجه معکوس می بخشد - به همین دلیل امام(علیه السلام) مؤکداً توصیه می کند از انتخاب سه دسته به عنوان مشاور مخصوصاً در امور مهم اجتماعی خودداری شود:
بخیلان، ترسوها، حریص ها، یکی دست انسان را می گیرد تا بذل و بخشش از مواهب خداداد نکند، و دیگری اراده او را سست می کند و سوّمی انسان را برای حرص و ولع بیشتر - تشویق به تجاوز به حقوق دیگران می نماید.

1. نهج البلاغه، نامه 53.

درس هفتاد و هشتم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
أَجَلُّ النِّعَمِ اَلْعافِيَةُ وَ خَيْرُ مادَامَ فِی الْقَلْبِ اَلْيَقِيْنُ(1)
ترجمه
بالاترین نعمت ها، تندرستی و سلامتی، و بهترین چیزی که می تواند قلب انسان را پر کند، ایمان به خداست.

شرح کوتاه
در حقیقت امیرمؤمنان(علیه السلام) انگشت روی بزرگترین نعمت مادی و معنوی گذارده است. سلامت تن نه تنها بزرگترین موهبت الهی است، بلکه سرچشمه همه فعالیت ها و تلاش ها و برکات است، و در میان مواهب معنوی چیزی برتر، و بالاتر از نور یقین و روشنایی ایمان نیست که پرفروغ ترین چراغ راه زندگی و مؤثرترین داروی درمان بیماری جهل و ذلّت و حقارت و آلودگی است و آرام بخش قلب و جان!

1. تحف العقول.

درس هفتاد و نهم

قِيْلَ لِلصّادقِ عَلَيْهِ السَّلام:
كَيْفَ يَنْتَفِعُ اَلنّاسُ بِالْحُجَّةِ الْغائبِ الْمَستُورِ؟
قالَ كَما يَنْتَفِعُوْنَ بِالشَّمسِ إذا سَتَرَها السَّحابُ(1)
ترجمه
از امام صادق(علیه السلام) پرسیدند:
چگونه مردم از وجود امام غائب و پنهان بهره می گیرند؟
امام فرمود: همان گونه که از آفتاب در پشت ابرها!

شرح کوتاه
نور آفتاب سرچشمه تمام جنبش های حیاتی در روی کره زمین است و هیچ موجود زنده ای بدون آن قادر به ادامه حیات نیست، و همین گونه است نور آفتاب وجود امام و رهبران آسمانی در زندگی معنوی و انسانی بشر.
آفتاب در پشت ابر، درست مانند یک چراغ در پشت شیشه مات، قسمت قابل توجهی از نور خود را به بیرون می فرستد و ظلمت شب را از میان می برد و روی گیاهان و موجودات زنده اثر می گذارد، همین طور برکات روحانی و معنوی امام(علیه السلام) حتی از پشت پرده غیبت به جهان انسانیّت می تابد; منتها همان طور که هر عمارتی به اندازه روزنه های خود از روشنایی آفتاب استفاده می کند، بهره مردم از نور آفتاب ولایت نیز متناسب با چگونگی و مقدار ارتباط و پیوند آنها با اوست.

1. بحارالنوار، جلد 52، صفحه 92.

درس هشتادم

امام جواد(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ أَصْغَى إلى نَاطِق فَقَدْ عَبَدَهُ فَاِنْ كَانَ النّاطِقُ عَنِ الله فَقَدْ عَبَدَ اللهَ وَإنْ كانَ النّاطِقُ يَنْطِقُ عَنْ لِسانِ إبْلِيسَ فَقَدْ عَبَدَ إبْلِيْسَ(1)
ترجمه
کسی که به سخنگویی گوش فرا دهد، او را پرستش کرده است. بنابراین اگر از خدا می گوید، خدا را پرستش کرده، و اگر از زبان ابلیس می گوید، ابلیس را پرستیده است!

شرح کوتاه
سخن هرچه باشد و از هرکس باشد اثر دارد; و گوش فرادادن به سخنان این و آن معمولا با تأثیر آن در دل آدمی همراه است، و از آن جا که هدف سخنگویان مختلف است، جمعی سخنگوی حقند و جمع سخنگوی باطل، و خضوع در برابر هریک از این دو گروه یک نوع پرستش است، زیرا روح پرستش چیزی جز تسلیم نیست، بنابراین آنها که به سخنان حق گوش می دهند، پرستندگان حقند و آنها که سخنگویان باطل گوش فرا می دهند، پرستندگان باطلند، پس باید از رونق دادن به محفل سخنگویان باطل پرهیز کرد و اجازه نداد که سخنان تاریک آنان از مجرای گوش به اعماق جان برسد.

1. کتاب تحف العقول، صفحه 339.

درس هشتاد و یکم

شیطان صفتان

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) فرمود:
إذا رَأَیْتُمُ الرَّجُلَ لایُبالِی مَا قالَ أَوْماقِیْلَ فِیْهِ فَإِنَّهُ لَبَغِیَّهٌ أَوْ شَیْطانٌ(1)
ترجمه
هنگامی که ببینید کسی نسبت به آنچه می گوید یا درباره او گفته می شود اعتنایی ندارد، بدانید یا آلوده دامن است یا شیطان.

شرح کوتاه
فرو رفتن در انواع گناهان کار را به جایی می رساند که انسان در برابر انواع تهمت ها بی تفاوت می شود، نه نسبت به آنچه درباره دیگران می گوید اعتنایی دارد، و نه نسبت به آنچه درباره او بگویند - به هرکس هر نسبتی می دهد و از هر نسبتی که به او بدهند ناراحت نمی شود - آنها افرادی بی شخصیت و بی ارزش و شیطان صفتند.

1. بحارالانوار، جلد 74، صفحه 147.

درس هشتاد و دوّم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
إِنَّما هُوَ عِیْدٌ لِمَنْ قَبِلَ اللهُ صِیامَهُ وَشَکَرَ قِیامَهُ وَکُلُّ یَوْم لا یُعْصَی اللهُ فیهِ فَهُوَ عَیْدٌ(1)
ترجمه
این روز (روز عید فطر) عید کسانی است که روزه های آنها مقبول و عبادت آنها مورد قبول پروردگار واقع شده است; و هر روز که در آن گناه نکنی روز عید است.

شرح کوتاه
جشن و شادمانی به دنبال یک ماه روزه ماه مبارک رمضان، در حقیقت جشن پیروزی بر هوای نفس، و جشن اطاعت فرمان خداست. بنابراین چنین روزی تنها عید کسانی است که در انجام این فریضه بزرگ الهی و درک فلسفه نهایی آن پیروز شده اند، ولی برای روسیاهانی که پاس احترام این ماه با عظمت و برنامه تعلیم و تربیت آن را نگاه نداشتند چیزی جز روز عزا و شرمساری نیست.

1. نهج البلاغه کلمات قصار حکمت 428.

درس هشتاد و سوّم

پیامبر گرامی اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إِنَّ اللهَ لا یَنْظُرُ إلَی صُوَرِکُمْ وَلا إلی أَمْوالِکُمْ وَإنَّما یَنْظُر إلی قُلُوبِکُمْ وَ أَعْمالِکُمْ(1)

ترجمه
خداوند به صورت ها و اموال نمی نگرد، بلکه به دلها و اعمال شما نگاه می کند.

شرح کوتاه
در حالی که مقیاس ارزشیابی شخصیت افراد در غالب اجتماعات، سرمایه های مادّی و امتیازات جسمانی است، اسلام صریحاً می گوید: انتخاب این امور به عنوان مقیاس سنجش شخصیت، یک انتخاب نادرست است; بلکه آنچه خدا به آن می نگرد و در ترازوی حقیقت وزن دارد، فکر و عمل است، فکر پاک که سرچشمه اعمالی پاک شود; و در دادگاه پروردگار تنها صاحبان این دو سرمایه پیروزند.

1. کتاب محجّة البیضاء، جلد 6، صفحه 312.

درس هشتاد و چهارم

امیرالمؤمنین علی(علیه السلام) می فرماید:
أَهْلَکَ النّاسَ إِثْنانِ خَوْفُ الْفَقْرِ وَطَلَبُ الْفَخْرِ(1)
ترجمه
دو چیز مردم را به هلاکت افکنده است، وحشت و ترس از فقر و تمنای افتخارات موهوم!

شرح کوتاه
اگر درباره علل افزایش تجاوزها، سرقت ها، رشوه خواری ها، دزدی ها، کم فروشی ها در اشکال مختلف، و همچنین تلاش های بی رویه آزمندانه و چپاولگرانه جمع کثیری از مردم دقت کنیم، می بینیم که دو عامل فوق اثر عمیقی در پیدایش این رویدادها دارد، عده ای با داشتن همه چیز، فقط به خاطر ترس از فقر و یا به قول خودشان برای تأمین آینده، دست به کار خلافی می زنند، و جمعی نیز آرامش زندگی و روح خود را فدای چشم هم چشمی ها و جلب افتخارات موهوم می کنند; در حالی که اگر این دو صفت زشت را رها کنند، به آسودگی زندگی خواهند نمود.

1. تحف العقول.

درس هشتاد و پنجم

کار خوب کم نیست

امام سجاد(علیه السلام) فرمود:
لا یَقِلُّ عَمَلٌ مَعَ تَقَوی وَ کَیْفَ یَقِلِّ ما یُتقَبَّلُ(1)
ترجمه
کاری که با اخلاص و پرهیزگاری توأم باشد، هر قدر به ظاهر کم باشد، کم نیست، چگونه ممکن است عملی که مقبول درگاه خداست، کم باشد؟!

شرح کوتاه
قرآن مجید می گوید: «خداوند تنها اعمالی را می پذیرد که با تقوا و نیّت پاک همراه باشد»، بنابراین باید بیش از هر چیز به پاکی نیّت و اخلاص و تقوا توجه کرد نه به کمیّت عمل; زیرا چنین عملی هر قدر هم کم باشد، پر ارزش است، چون مقبول درگاه خداست. آیا عملی که مقبول درگاه او باشد، کم محسوب می شود!؟ کوتاه سخن این که، انبوه اعمال تو خالی و ناخالص و ریا کارانه، بی ارزش است و کم وزن، ذره ای عمل پاک و خالص و صادقانه، پر ارزش است و سنگین قدر!

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 201.

درس هشتاد و ششم

خطا مكن و عذر مخواه

امام حسین(علیه السلام) فرمود:
إِیّاکَ وَما تَعتَذِرُ مِنْهُ فَانَّ الْمُؤْمِنَ لا یُسِیئُ وَ لا یَعْتَذِرُ وَالْمُنافِقُ کُلَّ یَوْم یُسِیئُ وَ یَعْتَذِرُ(1)
ترجمه
کار بدی مکن که ناگریز از عذرخواهی باشد، زیرا انسان با ایمان، نه بدی می کند و نه عذر می خواهد; ولی منافق همه روز بد می کند و پوزش می طلبد.

شرح کوتاه
از هرکسی خطا ممکن است سر زند، ولی افراد با ایمان و منافق در این جا یک فرق دارند، افراد با ایمان می کوشند کمتر خلاف کنند تا نیازی به عذر خواستن نداشته باشند; زیرا می دانند عذرخواهی - بالاخره - رو را سفید نمی کند، ولی منافقان پروایی از بدی و تخلّف ندارند و پی در پی پوزش می طلبند، و این خود یکی از نشانه های نفاق است که ظاهرش به حکم عذر خواهی دلیل ندامت است، و باطنش به حکم تکرار دلیل عدم پشیمانی.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 177.

درس هشتاد و هفتم

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) فرمود:
أَسْوَءُ النَّاسِ مَعَاشاً مَنْ لَمْ يَعِشْ غَيْرَهُ فِی مَعاشِهِ(1)
ترجمه
بدترین مردم - از نظر زندگی اقتصادی - کسی است که به دیگران در معاش خود معاش ندهد و در زندگی او زندگی نکنند.

شرح کوتاه
یک اقتصاد سالم، اقتصادی است که پیوندهای اجتماعی را محکم کند و همه افراد جامعه را در بر گیرد، آن جا که رشته های مختلف اقتصادی در مسیر منافع افراد معینی قرار می گیرد، سرطان اقتصادی است، نه اقتصاد سالم; و همان طور که امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) فرمود، این بدترین نوع معاش و زندگی اقتصادی است.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 334.

درس هشتاد و هشتم

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) فرمود:
إِنَّا أَهْلُ بَیْت نَرَی وَعْدَنا عَلَیْنا دَیْناً کَما صَنَعَ رَسُولُ اللهِ(صلی الله علیه وآله) (1)
ترجمه
ما خاندانی هستیم که وعده های خود را همانند دیون خود می دانیم، همان طور که پیامبر خدا(صلی الله علیه وآله)چنین بود.

شرح کوتاه
بدهی تنها آن نیست که انسان چیزی را از کسی بگیرد و مقابل آن را بدهکار شود، کسانی که به دیگران وعده می دهند، در حقیقت کاری به ذمّه می گیرند و مسؤولیتی را می پذیرند و در حقیقت یک دین اخلاقی غیر قابل انکاری دارند.
وفای به عهد نشانه شخصیّت و ایمان و بزرگی و صدق و راستی و موجب تحکیم مبانی اطمینان عمومی در جامعه، و زنده کننده روح همکاری های اجتماعی است; و به همین دلیل در اسلام، فوق العاده روی وفای به عهد تکیه شده است.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 333.

درس هشتاد و نهم

اموال حرام

حضرت امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
إِنَّ الرَّجُلَ إذا أَصابَ مالا مِنْ حَرَام لَمْ يُقْبَلْ مِنْه حَجٌّ و لا عُمْرَةٌ وَلا صِلَةُ رَحِم!(1)

ترجمه
هرگاه انسان، مالی را از طریق نامشروع به دست آورد، نه حج و عمره با آن مال قبول است و نه صله رحم!

شرح کوتاه
مقدّس بودن هدف - به تنهایی - در منطق اسلام کافی نیست; بلکه مقدّس بودن وسیله وصول به آن نیز لازم است، آنها که دلخوشند کارهای نیکی انجام می دهند، اما به وسیله ای که با آن، کار نیک را انجام می دهند نمی اندیشند، از این حقیقت غافلند که تا وسیله پاک و مقدّس نباشد، هیچ یک از آنها مقبول درگاه خداوند نخواهد شد، زیرا خدا تنها از پرهیزکاران قبول می کند (انما یتقبل الله من المتقین).

1. سفینة البحار، جلد 1، صفحه 213.

درس نودم

تا می توانی از کسی چیزی مخواه!

حضرت امام سجاد(علیه السلام) فرمود:
طَلَبُ الْحَوائِجِ إِلی النّاسِ مَذَلَّةٌ لِلْحَیاةِ وَمَذَهَبَةٌ لِلْحَیاءِ وَ إِسْتِخفافٌ بِالْوَقارِ وَ هُوَ الْفَقْرُ الْحاضِرُ(1)
ترجمه
تقاضا نزد مردم بردن، خواری در زندگی است و نابود کننده حیا و سبک کننده شخصیت انسان; و فقری است که آدمی آن را برای خود فراهم می سازد.

شرح کوتاه
بعضی از مردم به گمان فرار از فقر، خود را به دست فقر می سپارند، و با بردن تقاضاهای غیر ضروری به نزد این و آن، خود را وابسته و نیازمند می سازند و شخصیت انسانی خویش را در هم می کوبند.
اسلام به پیروان خود دستور می دهد که تا آن جا که توانایی دارند، روی پای خود بایستند و از «زندگی اتکالی» بپرهیزند که، بی نیازی بوسیله دیگران، عین نیازمندی است.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 201.

درس نود و یکم

وای بر چنین کسی!

امام سجاد(علیه السلام) فرمود:
یا سَوْأَتاهُ لِمَنْ غَلَبَتْ إحْداتُهُ عَلَی عَشَراتِهِ!(1)
ترجمه
اسفا بر آن کسی که آحادش بر عشراتش پیشی گیرد!

شرح کوتاه
قرآن مجید می گوید: «من جاء بالحسنة فله عشر امثالها و من جاء بالسیئة فلا یجزی الامثلها; آن کس که کار نیکی انجام دهد، ده برابر پاداش می گیرد; ولی کسی که گناهی مرتکب شود، فقط به همان مقدار کیفر می بیند».(2)
با توجه به این آیه، تفسیر حدیث فوق روشن می شود:
بیچاره کسی که، اطاعت فرمان خدا را با آن همه پاداش عظیم رها کند و تن به گناه در دهد.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 203.
2. سوره انعام آیه 161.

درس نود و دوّم

حل مشکل از گناه مخواه!

امام حسین(علیه السلام) فرمود:
مَنْ حَاوَلَ أَمْراً بِمَعْصِیَةِ اللهِ کانَ أَفْوَتُ لِما یَرجُوا وَ اَسْرَعُ لِما یَحْذِرُ(1)
ترجمه
آن کس که انجام کاری را از طریق عصیان پروردگار بطلبد، آنچه را که امید دارد، زودتر از دست می دهد; و از آنچه می ترسد زودتر در آن واقع می شود!

شرح کوتاه
بعضی چنین می پندارند که اگر از وسایل نامشروع برای رسیدن به اهدافشان بهره بگیرند، زودتر به مراد می رسند، در حالی که حدیث فوق می گوید، مراد خود را زودتر از دست می دهند و در چاله هایی که از آن وحشت دارند زودتر می افتند، فی المثل از تحصیل ثروت نامشروع آرامش می طلبد در حالی که قبل از هر چیز در شعاع آن - آرامش را از دست می دهد، و گرفتار پریشانی ها و اضطراب هایی که از آن وحشت داشت، می شود.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 977.

درس نود و سوّم

از خود راضی ها!

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ رَضِیَ عَنْ نَفْسِهِ کَثُرَ السّاخِطُ عَلَیْهِ(1)
ترجمه
کسی که از خودش راضی باشد، افراد ناراضی از او بسیار خواهند بود.

شرح کوتاه
حب ذات و علاقه به خویشتن، اگر چه در حدود متعادل برای ادامه حیات لازم است، ولی اگر به حد افراط برسد سر از «خودخواهی» «خود رضایی» در می آورد.
افرادی که از خود راضی هستند هرگز عیوب خود را نمی بینند، خود را وظیفه شناس، پاک، بدون عیب، جدی و فعال و دوست داشتنی و گل سر سبد اجتماع می بینند، و به همین دلیل توقع فراوان بی دلیلی از مردم دارند، و همین موضوع سرچشمه سرازیر شدن سیل خشم مردم به سوی آنان می گردد.

1. نهج البلاغه، کلمات قصار، کلمه 6.

درس نود و چهارم

امام مجتبی(علیه السلام) می فرماید:
اَلْقَرِیْبُ مَنْ قَرَّبَتْهُ الْمَوَدَّةُ وَ إنْ بَعُدَ نَسَبُهُ وَالْبَعیدُ مَنْ باعَدَتْهُ الْمَودَةُ و إنْ قَرُبَ نَسَبُهُ(1)

ترجمه

خویشاوندان نزدیک آنها هستند که محبّت بیشتری دارند، اگر چه نسب آنها دورتر باشد، و خویشاوندان دور آنها هستند که محبّت کمتری دارند، اگر چه نسبشان نزدیکتر باشد.

شرح کوتاه

رابطه خویشاوندی در اسلام از مهم ترین روابط اجتماعی; و در واقع در دل جامعه بزرگ انسانی، گروه های فشرده تری به وجود می آورد که همکاری نزدیکتری با هم خواهند داشت، و در حلّ مشکلات حیاتی با یکدیگر تعاون و همکاری خواهند نمود.

ولی مقیاس خویشاوندی در اسلام (طبق روایت بالا) به محبّت و مودت است، نه تنها به نزدیکی رابطه نسبی!

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 165.

درس نود و پنجم

امام حسن عسکری(علیه السلام) می فرماید:
رَدُّ الْمَعْتادِ عَنْ عادَتِهِ كَالْمُعْجِزْ(1)
ترجمه
ترک دادن اعتیادهای غلط افراد، همانند معجزه است!

شرح کوتاه
عادت یکی از مواهب بزرگ الهی است، زیرا کارهای مشکل را برای انسان آسان می کند و بسیاری از کارهای پیچیده و ضروری زندگی (مانند سخن گفتن، راه رفتن و امثال آنها) را به طور خود کار در می آورد.
ولی همین عادت، اگر در کارهای غلط مورد سوء استفاده واقع شود، شکل اعتیاد خطرناکی را به خود می گیرد که ترک آن غالباً مشکل است; تا آن جا که حضرت امام عسکری(علیه السلام) آن را در سر حد یک معجزه قرار داده است. بنابراین، باید کوشید، پیش از آن که اعمال زشت به صورت عادت در آید، آن را ترک گفت.

1. بحارالانوار، جلد 17، صفحه 217.

درس نود و ششم

امام حسین(علیه السلام) می فرماید:

ترجمه
بخدا سوگند هرگز - همانند افراد ذلیل - دست در دست آنها نمی گذارم و همانند بردگان فرار نمی کنم ... من مرگ را جز سعادت، و زندگی و ستمگران با جز مایه ملالت و بدبختی نمی بینم!

شرح کوتاه
کربلا حماسه بزرگ و جاویدان تاریخ بشر است.
کربلا مرکز بزرگترین دانشگاه انسان سازی است.
عاشورا یک روز فراموش نشدنی در تاریخ اقوام و ملت هایی است که می خواهند سربلند بمانند، سربلند زندگی کنند و سربلند بمیرند و دو جمله بالا که از دو گفتار امام حسین(علیه السلام) گرفته شده دو نشانه روشن از این حقیقت است.

1. مقتل الحسین، صفحه 246 و 256.

درس نود و هفتم

عاقل كيست؟

از حضرت اميرمؤمنان على(عليه السلام) تقاضا كردند: عاقل را براى ما توصيف كن، فرمود:
اَلْعاقِلُ هُوَالَّذِى يَضَعُ الشَّىءَ مَواضِعَهُ(1)
ترجمه
عاقل كسى است كه هر چيز را به جاى خود مى نهد.

شرح كوتاه
در ميان مفهوم و معناى عقل، سخن بسيار گفته اند; اما جمله كوتاه فوق بهترين تعبيرى است كه در اين زمينه وارد شده است. عقل چيزى جز اين نيست كه هر چيز را به جاى خود نهند، هر شخصى را در محل شايسته و مناسب خود در اجتماع قرار دهند، غم و شادى، دوستى و دشمنى، نرمش و خشونت، محبّت و شدت عمل، عبادت، كسب و كار و تفريح سالم و هر كار ديگر را در جاى خود و به وقت خود انجام دهند.

1. نهج البلاغه، كلمات قصار.

درس نود و هشتم

امیرمؤمنان علي(عليه السلام) می فرماید:
اَلْنّاسُ اَعْداءُ جَهِلُواْ(1)
ترجمه
مردم دشمن چیزهایی هستند که نمی دانند.

شرح کوتاه
بعضی از مردم را می بینیم که بسیاری از حقایق را انکار می کنند و بر ضد آن بپا می خیزند و دلیلي برای آن جز نادانی و بی خبری نمی یابیم. این گفتار حکیمانه مخصوصاً درباره مسائل دینی کاملا صدق می کند; در حقیقت اگر بعضی از مردم، حتی بعضی از کسانی که در علوم دیگر استادند، آنها را انکار می کنند و به دشمنی با آن بر می خیزند، هنگامی که دقت می کنیم می بینیم به عمق و فلسفه مذهب و مسائل مذهبی نرسیده اند و گرنه هرگز راه انکار را نمی پوییدند و این واقعیت کراراً آزمایش شده است.

1. نهج البلاغه، کلمات قصار، جمله 172.

درس نود و نهم

غیرتمندان

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إِنَّ اللهَ تَعالَی یُحِبُّ مِنْ عِبادِهِ الْغَیُورَ(1)
ترجمه
خداوند متعال بندگان غیرتمند خود را دوست دارد.

شرح کوتاه
غیرت در حقیقت به معنای وفاداری نسبت به حفظ دین یا ناموس یا آب و خاک کشور اسلام و یا سایر مواهب الهی است.
شخص غیور کسی است که خود را متعهد و مسئوول در برابر حفظ این امور می داند و از دستبرد و تجاوز بیگانه به آنها فوق العاده ناراحت می شود.
غیرت یکی از صفات برجسته پیغمبران و مردان خداست; درباره ابراهیم(علیه السلام)قهرمان بت شکن می خوانیم: «ان ابراهیم کان غیورا» خلاصه غیرت سدّ نیرومندی در برابر هجوم بیگانگان است.

1. نهج الفصاحه، صفحه 15.
[110]

درس صدم

یک موجود پر برکت

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ النَّخْلَةِ ما أَخَذْتَ مِنْها مِنْ شَیء نَفَعَکَ(1)
ترجمه
انسان با ایمان همانند درخت نخل است; هر چیز از آن برگیری مفید و سودمند است.

شرح کوتاه
درخت نخل راستی از درختان بسیار پر برکت است، میوه آن را می خورند و از بهترین غذاهاست، هسته آن را گاهی می سوزانند، از برگ آن حصیر و کلاه و سفره و مانند آن می بافند، چوب آن را در ساختمان عمارت های ساده به کار می برند و حتی گاهی از آنها بعنوان پل برای گذشتن از نهرها استفاده می کنند، از طلع (شکوفه) آن یک نوع اسانس معطر و مفید می گیرند، خلاصه هیچ جزئی از آن بی فایده و دور ریختنی نیست!
افراد با ایمان نیز در سطح خودشان چنینند، فکرشان مفید، گفتارشان سودمند، جلساتشان آموزنده، مکتبشان سازنده، در دوستی با وفا، در تصمیمات محکم، و خلاصه همه چیز آنها ارزنده اند.

1. نهج الفصاحه، صفحه 564.

درس صد و یکم

پیامبر(صلی الله علیه وآله) فرمود:
اَلأَیْدِی ثَلاثَهٌ: سائلَهٌ وَمُمْسِکَهٌ وَ مُنْفِقَهٌ وَخَیْرُ الأَیْدِیْ مُنْفِقَه!(1)
ترجمه
دستها سه گونه اند: دست گیرنده، و دست نگهدارنده، و دست دهنده، و بهترین دست ها دست دهنده است!

شرح کوتاه
اسلام سعی دارد پیروان خود را با همّتی بلند و کوششی و تلاشی وسیع و عاطفه ای پرمایه پرورش دهد، و به همین دلیل به همه پیروان خود توصیه می کند تا می توانند از کسی چیزی نخواهند و دست تمنی پیش کسی دراز نکنند، نه فقط از کسی چیزی نخواهند، آنچه را دارند نیز در انحصار خود قرار ندهند، بلکه تا می توانند از آن در اختیار دیگران بگذارند و روی همین جهت در حدیث فوق می خوانیم بهترین دست ها دست دهنده است.

1. تحف العقول، صفحه 32.

درس صد و دوّم

امام حسن عسکری(علیه السلام) می فرماید:
خَیْرٌ مِنَ الْحَیاتِ ما إذا فَقَدْ تَهُ أَبْغَضْتَ الْحَیاتَ! وَ شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا إذا نَزَلَ بِکَ أَحْبَبْتَ الْمَوْتَ!(1)
ترجمه
از زندگی بهتر، چیزی است که اگر آن را از دست دهی از زندگی بیزار می شوی! و بدتر از مرگ چیزی است که هرگاه بر تو نازل گردد از مرگ استقبال می کنی!

شرح کوتاه
بعضی تصور می کنند بالاترین ارزش ها ارزش این زندگی مادی است در حالی که از آن ارزشمندتر فراوان است، در زندگی لحظاتی پیش می آید که انسان آرزوی مرگ می کند و حقایقی وجود دارد که با رضایت کامل جان شیرین خود را فدای آن می سازد.
شهدای راه خدا، راه فضیلت و حق پرستی، آنها بودند که حقیقت این گفته پر معنای امام عسکری(علیه السلام) را دریافته بودند و آن جا که زندگی را ناگوار و مرگ را دریچه ای به جهانی وسیع تر، به خشنودی و رضای پروردگار می دیدند با آن وداع، و از این استقبال می کردند.

1. تحف العقول، صفحه 368.

درس صد و سوّم

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
إِذا رَأَیْتُمُ الْمُؤْمِنَ صَمُوتاً فَادْنُوْا مِنْهُ فَإِنَّهُ یُلْقِی الحِکْمَةَ وَالْمُؤْمِنُ قَلِیلُ الْکَلامِ کَثِیرُ الْعَمَلِ وَالْمُنافِقُ کَثِیرُ الْکَلامِ قَلیلُ الْعَمَلِ(1)
ترجمه
هنگامی که شخص با ایمان را خاموش یافتید به او نزدیک شوید که سخنان حکمت آمیز از او خواهید شنید - افراد با ایمان کم حرف و پرکارند ولی منافقان پر سخن و کم عملند!

شرح کوتاه
نیروی انسانی نامحدود و پایان نیافتنی نیست، به همین دلیل هنگامی که انرژی های انسان در یک مسیر زیاد به کار افتند در جای دیگر گرفتار کمبود می گردد، بنابراین جای تعجب نیست که افراد پرگو و پر حرف افرادی کم عمل و کم کار هستند.
پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) که در هرجا و در همه چیز طرفدار اثر مثبت است نشانه افراد با ایمان را تلاش در راه عمل، به جای سخن، می داند، در حالی که برای افراد منافق صفتی عکس آن قائل است.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 296.

درس صد و چهارم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
خَیْرُ ماوَرَثَ الآباءُ لِلأَبْناءَ الأَدَبَ(1)
ترجمه
بهترین میراثی که پدران برای فرزندان می گذارند ادب است.

شرح کوتاه
ادب همان برخوردهای شایسته و ارتباط های آمیخته با احترام و بزرگواری است، ادب گاهی در برابر خلق خدا، و گاهی در برابر خداست، و در هر صورت یکی از بزرگترین سرمایه های انسانی است که رمز موفقیّت در همه زمینه ها می باشد.
و به همین دلیل امیرمؤمنان علی(علیه السلام) بالاترین میراثی را که پدر برای فرزندش باقی می گذارد ادب شمرده است، ادب سرچشمه محبّت و صفا و دوستی و اتحاد، و عامل مهمی برای تأثیر سخن و پیشرفت برنامه های اجتماعی است.

1. غرر الحکم، صفحه 393.

درس صد و پنجم

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ یَمْشِی الْمُؤْمِنُ فیهِمْ بِالتَّقِیَّةِ وَالْكِتْمانِ(1)
ترجمه
آنها که فرد مؤمن ناچار است در میان آنان با تقیّه و کتمان زندگی کند بد مردمی هستند!

شرح کوتاه
تقیّه و کتمان معمولا از این جا ناشی می شود که یک اکثریت خود خواه اجتماع مانع از آن می شود که اقلیّت صالح افکار خود را ابراز کند و عقاید خود را بازگو نماید، مسلّماً چنین جامعه ای جامعه سعادتمندی نخواهد بود، در یک جامعه اسلامی و انسانی باید افراد صالح این حق را داشته باشند که عقاید خود را بدون تقیّه و کتمان در معرض افکار عمومی بگذارند و عوام مردم نه تنها نباید سد راه چنان افرادی شوند، بلکه علاوه بر احترام به آزادی فکر در مسیرهای سازنده، امکانات پرورش و به ثمر رساندن بن افکار را فراهم سازند.

1. نهج الفصاحه.

درس صد و ششم

این شش صفت در مؤمنان نیست

حضرت امام صادق(علیه السلام) فرمود:
سِتَّةٌ لا تَكُونُ فِى مُؤْمِن: اَلْعُسْرُ وَالنَّكْدُ والْحَسَدُ وَالْلَّجاجَةُ وَالْكِذْبُ وَالْبَغْىُ(1)

ترجمه

شش چیز است که در افراد با ایمان وجود ندارد: سختگیری، کج خلقی حسد، لجاجت، دروغ و ظلم و ستم!

شرح کوتاه

آنها که از ایمان تنها به نام قناعت کرده اند، مؤمنان خیالی هستند نه واقعی، حدّاقل در یک فرد با ایمان باید صفات زشت ششگانه بالا نباشد، جالب این که صفات بالا همه بازگشت به روابط و پیوند انسانها به یکدیگر و مسائل اجتماعی می کند، مؤمنان راستین آنها هستند که آسان گیر خوش خلق، خیرخواه، تسلیم در برابر حق، راستگو و عادل و دادگرند، و انتخاب این نام مقدّس و بزرگ بدون داشتن این صفات زشت است و نادرست!
اکنون بیازماییم مؤمن هستیم یا نه!

1. از تحف العقول، صفحه 282.

درس صد و هفتم

همه پیوندها را قطع مکن

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
اِتَّقِ الله بَعْضَ التُّقَى وَاِنْ قَلَّ وَدَعْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ سِتْراً وَاِنْ رَقَّ!(1)
ترجمه
از خدا ملاحظه کن و بپرهیز هر چند کم باشد و میان خود و او پرده ای نگاهدار هر چند نازک باشد.

شرح کوتاه
کسانی هستند که وقتی در مسیر گناه و خطا گام نهادند آنچنان پیش می تازند که تمام پیوندها را در میان خود و خدا قطع می کنند، همه پل ها را پشت سر خود ویران ساخته و تمام درهای بازگشت را به روی خود می بندند و به اصطلاح به سیم آخر می زنند.
امام صادق(علیه السلام) در گفتار حکمت آمیز فوق می گوید لااقل راه بازگشت را به روی خود مبند و تمام پرده را پاره مکن، بگذار آن روز که پشیمان می شوی راه برگشت داشته باشی.

1. تحف العقول، صفحه 268.

درس صد و هشتم

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) به کمیل فرمود:
يا كُمَيْلُ! لَيْسَ الشَّأْنُ اَنت تُصَلِّىَ وَتَصُوْمَ وَتَتَصَدَّقَ، اَلشَّأْنُ اَنْ تَكُوْنَ الصَّلاةُ بِقَلْب نَقِىٍّ وَ عَمَل عِنْدَ اللهِ مَرْضِىٍّ وَ خُشُوْع سَوِىٍّ(1)
ترجمه
ای کمیل! مهم این نیست که نماز بخوانی و روزه بگیری و در راه خدا انفاق کنی، مهم این است که نماز (و سایر اعمال تو) با قلبی پاک و به طرزی شایسته در پیشگاه خدا و آمیخته با خشوع بوده باشد.

شرح کوتاه
جنبه های واقعی اعمال و چگونگی و کیفیت عمل است که ارزش واقعی آن را تعیین می کند نه ظاهر و مقدار آن، همان طور که علی(علیه السلام) به کمیل تأکید می کند که به جای پرداختن به ظاهر و اهمیّت دادن به زیادی مقدار، به روح علم بپردازد، زیرا هدف نهایی از این اعمال خیر تربیت و پرورش و تکام انسان است و آن در گرو پاکی عمل است نه زیادی عمل.

1. تحف العقول، صفحه 117.

درس صد و نهم

عیب خود را فراموش نکن

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
اِذا رَأَیْتُمْ الْعَبْدَ یَتَفَقَّدُ الذُّنُوبَ مِنَ النَّاسِ ناسِیاً لِذَنْبِهِ فَاعْلَمُوا اَنَّهُ قَدْ مُکِرَبِهِ(1)

ترجمه

هنگامی که ببیند کسی در جستجوی گناه مردم و خرده گیری بر آنهاست اما گناهان خود را فراموش کرده بدانید که به مجازات الهی گرفتار شده است.

شرح کوتاه

بسیارند آنهایی که در انتقاد از دیگران بسیار جسور و نکته سنج و باریک بین هستند در حالی که از خود بکلی بی خبرند و طبق مثل معروف خاری را در پای دیگران می بینند اما شاخه درختی را که در چشمشان فرو برود نمی بینند!

این دسته از افراد مسلّماً بر اثر غوطهور شدن در گناه و خودپسندی و خودخواهی پرده های غرور و بی خبری بر چشمهایشان افکنده شده و در بیراهه ها سرگردانند. سعادتمند کسی است که آنچه را بر دیگران عیب می گیرد نخست از خود دور کند.

1. تحف العقول، صفحه 271.

درس صد و دهم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ ساءَ خُلْقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ(1)
ترجمه
آن کسی که دارای سوء خلق است خود را شکنجه می دهد.

شرح کوتاه
معمولا می گویند افراد بد اخلاق که با همه کس ترشرویی می کنند باعث شکنجه دوستان و اطرافیان و بستگان خود هستند; در حالی که بزرگترین شکنجه ها را خودشان می بینند که شهد زندگی حیات را در کام خود تلخ و آب زلال را ناگوار می سازند.
افراد کج خلق عمرشان کوتاه، و روحشان ناراحت، و جسمشان در عذاب است، و بیش از هرکس خودشان رنج می برند.
حسن خلق یکی از عباداتی است که اسلام پیروان خود را با تأکید فراوان به آن دعوت کرده است و یک عامل مهم وصول به بهشت جاودان شمرده شده است.

1. تحف العقول، صفحه 270.

درس صد و یازدهم

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) فرمود:
اِنَّ اللهَ تَعالَی لَمْ یَجْعَلِ الْقُرآنَ لِزَّمانِ دُوْنَ زمانِ وَلا لِناس دُوْنَ ناس فَهُوَ فِی کُلِّ زَمان جَدیدٌ وَعِنْدَ کُلِّ قَوْم غَضٌّ اِلی یَوْمِ الْقِیامَةِ(1)
ترجمه
خداوند قرآن را برای زمان خاصی قرار نداده و نه برای جمعیّت خاصی، و لذا در هر زمانی تازه و نزد هر جمعیّتی با طراوت است.

شرح کوتاه
سخن فوق را امام(علیه السلام) در پاسخ کسی فرمود که سؤال کرده بود چرا قرآن با تکرار مطالعه و تلاوت و نشر کهنه نمی شود؟ امام با این گفتار اشاره پرمعنایی به این حقیقت می کند که قرآن مخلوق جهان ماده و افکار زودگذر و متغیر بشر نیست که گرد و غبار فرسودگی با گذشت زمان روی آن بینشیند، بلکه از علم و دانش خداوند بزرگی سرچشمه گرفته که وجودش ازلی و ابدی است و لذا هر چه آن را بخوانند تازه تر و جالب تر است - و راستی یکی از نشانه های عظمت قرآن همین نشانه است.

1. سفینة البحار، جلد 2، صفحه 413.

درس صد و دوازدهم

از هواپرستی بترس!

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
اِحْذَرُوا اَهْوائَکُمْ کَما تَحْذَرُونَ اَعْدائکُمْ فَلَیْسَ شَیءٌ اَعْدین لِلَّرجالِ مِنْ اِتِّباعِ اَهْوائِهِمْ وَ حَصائِدِ اَلْسِنَتِهِمْ(1)
ترجمه
از هوس ها بترسید همان طور که از دشمنان (سر سخت) خود می ترسید زیرا برای انسان هیچ چیز دشمن تر از پیروی هوس ها و نتایج زبان او نیست!

شرح کوتاه
بدون شک دشمنان داخلی از دشمنان خارجی خطرناکترند و به همین دلیل هوس های سرکش که از درون وجود انسان او را تحت تأثیر قرار می دهند از هر دشمنی برای انسان خطرناکتر محسوب می شود.
هواپرستی چشم و گوش انسان را کر و کور می کند. فروغ عقل را می گیرد، چهره حقایق را در نظر او دگرگون می سازد و سرانجام وی را به پرتگاه فساد می کشاند.

1. سفینة البحار - جلد دوم، ماده «هوی».

درس صد و سیزدهم

امام باقر(علیه السلام) به جابر جعفی فرمود:
بَلِّغْ شَیعتَی عَنّی السَّلامَ وَاَعْلِمهُمْ اَنَّهُ لا قَرابَهَ بَیْنَنا وَ بَیْنَ اللهِ عَزَّوَجَلَّ وَ لا یُتَقَرَّبُ اِلَیْهِ اِلاّ بِالطّاعَهِ لَهُ(1)
ترجمه
سلام مرا به شیعیان من برسان و به آنها بگو میان ما و خداوند خویشاوندی نیست، بلکه تنها راه نزدیکی به خدا اطاعت فرمان اوست.

شرح کوتاه
بسیار هستند که گمان می برند تنها ادعای تشیع و علاقه به خاندان پیامبر(صلی الله علیه وآله)برای نجات و سعادت آنها کافی است، گویا با این ادعا جزء خویشاوندان امامان خواهند شد، آنها هم خویشاوندی خاصی با خدا دارند و با توصیه و پارتی کارها دست می شود، در حالی که تنها پیوندی که بر روابط مخلوق و خالق حکومت می کند رابطه اطاعت و انجام وظیفه است، هرکس مطیع فرمان او باشد از همه نزدیکتر و هرکس عصیان کند از همه دورتر است، هرکس که باشد.

1. بحارالانوار، جلد 15، صفحه 164.

درس صد و چهاردهم

تناسب ثروت ها و مصرف ها!

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ یَکْسِبُ مَالا مِنْ غَیْرِ حَقِّهِ یَصْرِفُهُ فِیْ غَیْرِ أَجْرِه(1)
ترجمه
کسی که ثروتی از طریق نامشروع به دست آورد در طریقی که پاداش الهی ندارد مصرف خواهد شد.

شرح کوتاه
این سخن در میان مردم معروف است که هر مالی شایستگی صرف در راه های خیر و مفید و سازنده ندارد، حدیث بالا سندی است برای این اعتقاد عمومی، و به راستی چنین است زیرا بسیار دیده شده که افرادی خواسته اند با اموال خود در راه انجام کار مثبتی شرکت جویند، ولی در نیمه های راه از کار افتاده اند و یا اگر راه را تا پایان رفته اند، عمل انجام یافته آنها، بازده قابل ملاحظه ای نداشته، و یا نتیجه معکوس بخشیده است، امّا برعکس چه بسیار افراد با ایمان و پرهیزکاری که با سرمایه بسیار کوچک منشأ خدمات بزرگی شده اند.

1. از کتاب تحف العقول، صفحه 63.

درس صد و پانزدهم

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
لِكُلِّ أُمَّة صَديقٌ وَ فارُوقٌ وَ صَدِيقُ هذِهِ الاُمَّةِ وَفارُوقَها عَلِیُّ ابْنُ أَبِی طالِب(1)
ترجمه
هر امتی صدیق و فاروقی دارد و صدیق و فاروق این امت علی ابن ابی طالب است.

شرح کوتاه
برای تکمیل برنامه یک مکتب ریشه دار - آن هم یک مکتب جاودانی همانند مکتب اسلام، لازم است که بعد از رحلت پیامبر(صلی الله علیه وآله) آن هم پیامبری که بیشتر دوران رسالتش با درگیری های مختلف، با انواع و اقسام دشمنان سرسخت گذشت - کسی وجود داشته باشد که به تمام رموز آن مکتب آشنا و میان حق و باطل فرق بگذارد (یعنی شایسته نام فاروق باشد) و نیز در بیان و توضیح حقایق کاملا صادق و راستگو و گویا و صریح اللهجة یعنی (صدیق) باشد، تا هرگونه ابهام برای مردم بعد از درگذشت نخستین رهبر پیدا شود برطرف گرداند، این مقام طبق صریح عبارت بالا مخصوص علی(علیه السلام) بود.

1. سفینة البحار، جلد 2، صفحه 221.

درس صد و شانزدهم

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
كانَ عَلِیٌّ عَلَیْهِ السَّلامُ یَحْتَطِبُ وَیَسْتَقِی وَ یَکنِسُ وَ کانَتْ فاطِمَةُ تَطْحَنُ وَ تَعجِنُ وَ تَخبِزُ!(1)

ترجمه

علی(علیه السلام) (برای خانه خود) از بیابان هیزم جمع آوری می کرد و آب می آورد و نظافت می کرد، و فاطمه(علیها السلام)آرد می کرد، و خمیر می نمود و نان می پخت.

شرح کوتاه

از این حدیث کوتاه یک جهان عظمت و روح و بلندی مقام انسانی از بزرگ پیشوای اسلام امیرمؤمنان علی(علیه السلام) و بانوی نمونه جهان فاطمه زهرا(علیها السلام)می بارد، زندگی آنها در نهایت سادگی و بی آلایشی مملوّ از صفا و صمیمیّت و همکاری و همگامی بود، کار عیب نبود و همکاری و تفاهم اصل اساسی محسوب می شد، و بی پیرایگی امتیاز بزرگ آن بود.

همان اموری که از خانه و خانواده های امروز رخت بربسته و به دنبال آن آسایش و آرامش هم رفته است.

1. سفینة البحار، جلد 2، صفحه 195.

درس صد هفدهم

پیامبر(صلی الله علیه وآله) فرمود:
عَدْلُ ساعَة خَيْرٌ مِنْ عِبادَةِ سَنَة!(1)
ترجمه
یک ساعت عدالت و دادگری بهتر از یک سال عبادت است!

شرح کوتاه
عبادت همان پیوند خلق با خالق و ارتباط «ممکن» با «واجب» و توجه به این پیوند و ارتباط است، عبادت ها درس های تربیتی مهمی هستند که در ساختن روح و فکر انسان نقش مؤثر دارند.
اما با این همه در حدیث بالا می خوانیم یک ساعت عدالت کردن از یک سال عبادت (مستحبی) انجام دادن بهتر و بالاتر است.
و در جای دیگر می خوانیم یک ساعت افکار و اندیشه از یک شب (یا از یک سال) عبادت بالاتر است; و این تعبیرات اهمیّت فوق العاده «عدالت» و «تفکر» را روشن می سازد، و این هر دو نیز ریشه مشترک دارند، آن جا که عدالت نیست، فکر و اندیشه و خرد نیست!

1. نهج الفصاحة، صفحه 410.

درس صد و هجدهم

طبیب حقیقی

پیامبر(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
اَلطَّبِیب اللهُ وَلَعَلَّکَ تَرْفِقُ بِأَشْیاء تَخْرِقُ بِها غَیْرَکَ(1)
ترجمه
طبیب واقعی خداست و شاید چیزهایی برای تو خوب باشد که دیگران از آن زیان می بینند.

شرح کوتاه
حوادثی که در زندگی انسان رخ می دهد «گاهی» از سوء تدبیر و سوء انتخاب یا سوء نیست اوست و بسیارند حوادث دردناکی که این چنین هستند.
ولی گاهی حوادث ظاهراً نامطلوبی رخ می دهند که هیچ یک از این عوامل موجب آن نشده اند و در واقع حکم داروهایی را دارند که طبیب واقعی یعنی خداوند برای بندگان خود تجویز کرده است، این داروها اگر چه تلخند ولی اثر درمانی مهمی دارند، گاهی زنگ بیدار باش، گاهی وسیله توجه به ضعف و ناتوانی انسان و گاهی باعث برطرف شدن غرور اوست.

1. نهج الفصاحه، صفحه 406.

درس صد و نوزدهم

پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود:
لا یَزَالُ هذَا الدِّینُ عَزِیزاً مَنِیعاً إلَی إثْنی عَشَرَ کُلُّهُمْ مِنْ قُرَیْش(1)
ترجمه
این دین همواره سربلند و از دست دشمنان در امان خواهد بود تا دوازده تن آن را رهبری کنند که تمام آنها از قریش هستند.

شرح کوتاه
در موردی خلفای دوازده گانه پیامبر(صلی الله علیه وآله) در معتبرترین کتب اهل تسنن همانند «صحیح بخاری» و «صحیح مسلم» و «صحیح ترمذی» و «صحیح ابو داوود» و «مسند احمد» و کتب فراوان دیگر احادیث صریح و روشنی نقل شده و تعداد مجموع این احادیث از طرق شیعه و اهل تسنن را به 271 حدیث برآورد کرده اند! و جالب این است که احادیث فوق را بر هیچ کس از کسانی که بعد از پیامبر(صلی الله علیه وآله) رهبری مسلمانان یا حکومت آنها را برعهده داشتند جز امامان دوازده گانه شیعه نمی توان تطبیق نمود زیرا نه خلفای چهارگانه نخستین و نه خلافی بنی امیه و نه بنی عباس هیچ کدام مصداق این حدیث نیستند، و لذا دانشمندان اهل تسنن در تفسیر این حدیث معتبر به دردسر عجیبی افتاده اند ولی در مکتب شیعیان اهل بیت تفسیر آن کاملا روشن است.

1. از کتاب تیسیر الوصول، نوشته زبیدی شافعی.

درس صد و بیستم

مجلس گناه

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
لا یَنْبَغِی لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یَجْلِسَ مَجْلِساً یُعْصَی اللهُ فِیْهِ وَ لا یَقْدِرُ عَلَی تَغْییرِه(1)
ترجمه
سزاوار نیست افراد با ایمان در مجلسی بنشینند که در آن گناه می شود و توانایی بر تغییر آن را ندارند.

شرح کوتاه
شرکت در مجلس گناه، گناه است اگرچه انسان مرتکب گناهی نشود و با اهل مجلس هم صدا نگردد، زیرا شرکت در چنان مجلسی عملا امضای گناه است، مگر این که هدف او تغییر مسیر آن، و انجام وظیفه بزرگ امر به معروف و نهی از منکر باشد.
بعلاوه مشاهده صحنه های آلوده به گناه در حالی که انسان در برابر آن بی تفاوت بماند، روح را تاریک و زشتی گناه را در نظر کم می کند، و شخص را به گناه عادت می دهد.

کارهای تولیدی انجام دهید

اشاره

امام صادق(علیه السلام) فرمود:
إزْرَعُوا وَأَغرِسُوا وَاللهِ ما عَمِلَ النَّاش عَمَلا أَحَلَّ وَلا أَطْيَبَ مِنْهُ(1)

ترجمه

زراعت کنید و درخت بنشانید، به خدا سوگند مردم عملی حلال تر و پاکتر از این انجام نداده اند.

شرح کوتاه

پایه زندگی انسان ها روی کارهای تولیدی از جمله فرآورده های کشاورزی است، و انواع تجارت ها حتی بسیاری از صنایع، بدون آن مفهومی نخواهد داشت; زیرا مواد خام اولیه خود را از کشاورزی می گیرند.
بعلاوه آن قدر که تقلّب و تزویر در چیزهای دیگر ممکن است در کشاورزی ممکن نیست; زیرا اساس آن بر عوامل و اسباب طبیعی است و عوائد آن صرفاً نتیجه زحمات صادقانه انسانهاست. به همین دلیل در حدیث فوق زراعت و درخت کاری پاکترین و گواراترین کارها شمرده شده است.

1. سفینة البحار - جلد 1، صفحه 549.

درس صد و بیست و دوّم

بلندی و کوتاهی عمر

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
مَوْتُ الاْنْسانِ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِنْ مَوته بِالأَجَلِ وَ حَياتُهُ بِالْبِرِّ أَكْثَرُ مِنْ حَيَاتِهِ بِالْعُمْرِ(1)

ترجمه

مرگ زود رس انسانها بر اثر گناه از مرگ طبیعی بیشتر است، و طول عمر افراد بر اثر نیکوکاری از طول عمر به عوامل طبیعی زیادتر می باشد.

شرح کوتاه

بدون شک بسیاری از گناهان و صفات زشت به طور مستقیم عمر را کاهش می دهد (همچون میخواری و قمار و بخل و حسد و کینه توزی) و بسیاری نیز به طور غیر مستقیم از طریق اثر گذاشتن در نابسامانی وضع اجتماع و سلب امنیّت عمومی و بروز جنگ ها (مانند رباخواری و ظلم و ستم). و از سوی دیگر نیکوکاری به خاطر اثر عمیقی که در آرامش روح و وجدان دارد می تواند سرچشمه عمر طولانی گردد.
بنابرین گناه، قطع نظر از آثار زیانبار معنوی، یک اثر بارزش کوتاه ساختن عمر آدمی است همان طور که نیکوکاری علاوه بر همه آثار، در طول عمر کاملا مؤثر است.

1. سفینة البحار، صفحه 489.

درس صد و بیست و سوّم

همکاری با شیطان!

اشاره

امام اميرمؤمنان على(عليه السلام) مى فرمايد:
لا تَسُبَّنَّ إِبْلِيْسَ فِى الْعَلانِيَةِ وَأَنْت صَدِيقُهُ فِى السِّرِ(1)

ترجمه

به شیطان آشکارا لعن و نفرین مکن در حالی که در باطن با او طرح دوستی داری!

شرح کوتاه

بسیاری از مردم از الفاظ می گریزند و وحشت دارند، از لفظ فقر، از لفظ نفاق، و از لفظ شیطان و مانند آن، در حالی که عملا در آن غرقند.
ثروتمندانی را می شناسیم که از ترس فقر همچون فقیران زندگی می کنند، افراد منافقی را می شناسیم که صد لعن و نفرین به منافقان می کنند اما زندگی آنها سراسر نفاق و دو رویی است.
شیطان صفتانی را سراغ داریم که در میان مردم پناه بردن به خدا از شر شیطان ورد زبانشان است اما در نهان با او نرد عشق می بازند و برای برنامه های شیطانی خود همه گونه اهمیّت قائلند، اینها دشمنان لفظند نه واقعیت.

1. تراث الائمه، صفحه 209.

درس صد و بیست و چهارم

مشورت کنید تا هدایت شوید!

اشاره

امام حسن(علیه السلام) می فرماید:
مَا تَشاوَرَ قَوْمٌ إِلاَّ هُدُوا إلی رُشْدِهِمْ(1)

ترجمه

هیچ جمعیّتی در کار خود با یکدیگر مشورت نکردند مگر این که به خیر و صلاح خویش رهنمون شدند.

کار دسته جمعی در همه جا سرچشمه خیر و برکت و ترقی و پیشرفت است، مخصوصاً در مسائل فکری و طرح برنامه ها و حل مشکلات که هم فکری و مشورت در آنها اثر اعجازآمیزی دارد.
آنها که به استبداد فکر خو گرفته اند، در زندگی خود بسیار گرفتار اشتباه و خسران و زیان می شوند، هر فکری جرقه ای دارد که در فکر دیگری نیست، هنگامی که این جرقه ها به هم ترکیب شوند شعله فروزانی ایجاد می کنند که هر تاریکی در پرتو آن روشن می گردد، بیایید همه تصمیم بگیریم که در کارها با افراد بیدار و آگاه مشورت کنیم.

1. تحف العقول، صفحه 164.

درس صد و بیست و پنجم

سلام، درود اسلامی

اشاره

امام حسین(علیه السلام) می فرماید:
لِلسَّلامِ سَبْعُونَ حَسَنهٌ تِسْعٌ وَسِتُّونَ لِلْمُبْتَدى وَ واحِدَةٌ لِلّرادِّ(1)

ترجمه

سلام 70 حسنه دارد که 69 قسمت آن برای سلام کننده و یک قسمت آن برای پاسخ گوینده است.

شرح کوتاه

در میان تحیّت هایی که اقوام مختلف دارند «سلام» درود و تحیّت اسلامی، درخشندگی خاصی دارد; زیرا هم خوش آمد است و هم نشانه صلح و صفا و دوستی، و هم تقاضای سلامتی از خداوند متعال برای طرف مقابل، به همین دلیل درود بهشتیان نیز سلام است و فرشتگانِ رحمت با سلام به استقبال نیکان و پاکان می شتابند، اما متأسفانه جمعی از مسلمانان به گمان این که سلام نکردن دلیل شخصیت، و سلام کردن دلیل کوچکی است از انجام این سنّت اسلامی سرباز می زنند و از فضیلت بزرگی که در حدیث فوق آمده خود را محروم می سازند.

1. تحف العقول، صفحه 177.

درس صد و بیست و ششم

جدایی عقیده از عمل!

اشاره

امام علی ابن الحسین(علیه السلام) می فرماید:
اَلا وَ اِنَّ اَبْغَضُ النّاسِ اِلَی اللهِ مَنْ یَقْتَدیِ بُسنَّةِ اِمام وَلا یَقْتَدی بِاَعْمالِهِ(1)

ترجمه

منفورترین مردم در پیشگاه خدا آن کسی است که امام و پیشوایی را به امامت پذیرفته، ولی از اعمال او پیروی نمی کند.

شرح کوتاه

یکی از بزرگترین عیوب انسان جدایی «اعتقاد» و «عمل» اوست، دم از عقیده به چیزی می زند اما عملا اثری از آن اعتقاد از او دیده نمی شود.
ایمان به خدا دارد، اما مراقبت دائمی او را در اعمال خویش عملا منکر است، عقیده به دادگاه بزرگ خدا در رستاخیز دارد امّا عملا هیچ گونه آمادگی اخلاقی برای آن ندارد.
پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) را بزرگترین پیامبر، و امیرمؤمنان علی(علیه السلام) را بالاترین مولا و رهبر، می داند اما کمترین شباهتی از نظر اعمال با آنها ندارد، خلاصه عقیده او در مسیری است و اعمال او در مسیر دیگر!

1. تحف العقول، صفحه 202.

درس صد و بیست و هفتم

مجازات های خدا!

اشاره

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:
اِنَّ لِلهِ عُقُوباتٌ فِی الْقُلُوبِ وَ الأبْدان:
ضَنْکٌ فی الْمَعیشَةِ وَ وَهْنٌ فِی الْعِبادَةِ وَما ضُرِبَ عَبْدٌ بِعُقُوبَة اَعْظَمُ مِنْ قَسْوَةِ الْقَلْبِ!(1)

ترجمه

خداوند مجازات هایی (در برابر گناهان و نافرمانی ها) دارد در روح و جسم: تنگی معیشت، سستی در عبادات، ولی خدا هیچ بنده ای را مجازاتی شدیدتر از سنگدلی نکرده است!

شرح کوتاه

مجازات های الهی در حقیقت عکس العمل های اعمال، و آثار و نتایج گناهان آدمی است، گاهی این عواقب سوءِ به صورت وضع نابسامان زندگی مادی و گاهی در شکل محرومیّت از نشاط در عبادت و راز و نیاز با معبود، خودنمایی می کند، ولی از همه مهم تر و خطرناک تر آن است که عکس العمل جنایات و اعمال زشت آدمی به صورت قساوت قلب و سنگدلی بروز کند، و قلب آدمی را از عواطف انسانیّت و هرگونه نوع دوستی و همدردی خالی سازد که این خود سرچشمه بسیاری از گناهان و جنایات دیگر است.

1. تحف العقول، صفحه 217.

درس صد و بیست و هشتم

یک حقیقت فراموش شده

اشاره

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
لَمْ یَخْلُقِ اللهُ یَقیناً لا شَکَّ فیه اَشْبَهُ بِشَکٍّ لا یَقینَ فیهِ مِنَ الْمَوْتِ!(1)

ترجمه

خداوند یقینی که هیچ گونه شک در آن نباشد همانند مرگ نیافریده که گویی شکّی است که هرگز در آن یقین وجود ندارد!

چه جمله عجیبی، و چه تعبیر گویایی از بی خبری انسان از پایان زندگی و مرگ!
انسان در هر چیز تردید کند در این که این زندگی به هر حال پایانی دارد و باید به نقطه پایان آن برسد تردید نخواهد کرد حتی آنها که به هیچ مذهب و مسلک و مکتبی پایبند نیستند.
اما انسان به قدری خود را در برابر این موضوع به کر گوشی و بی خبری می زند چنان که گویی نه مرگی در کار است و نه پایانی برای زندگی! و به همین جهت خود را برای استقبال از آن با ایمان و عمل صالح و پاکی و تقوا آماده نمی کند، ولی بیایید واقع بین باشیم و در هر شرایط سن و سالی هستیم چنان پاک باشیم که هر لحظه زندگی ما پایان گیرد شرمنده نباشیم.

1. تحف العقول، صفحه 271.

درس صد و بیست و نهم

اشاره

امام کاظم(علیه السلام) می فرماید:

اِنَّ الزَّرْعَ یَنْبُتُ فی السَّهْلِ وَلا یَنْبُتُ فی الصَّفا فَکذلِکَ الْحِکْمَةُ تَعْمُرُ فی قَلْبِ الْمُتَواضِعِ وَلا تَعْمُرُ فی قَلْبِ الْمُتَکَبِّرِ الْجَبّارِ!(1)

ترجمه

زراعت در زمین های نرم می روید، نه روی سنگ ها! همچنین علم و حکمت تنها در قلب متواضعان جوانه می زند نه در قلب متکبران جبار!

شرح کوتاه

نخستین گام در راه تحصیل دانش فروتنی است، فروتنی در برابر حق، فروتنی در برابر استاد، و در برابر هرکس که بیشتر از انسان می داند و می تواند چیزی به او بیاموزد.
به همین دلیل «جهل» و «تکبّر» معمولا قرین و همراه یکدیگرند، متکبّران حاضر به اعتراف به جهل نیستند، و حتی اگر واقعیّتی با روح غرور و تکبّر آنها نسازد نه تنها آن را انکار می کنند بلکه با آن به مبارزه بر می خیزند، سخن حق را از افراد هم ردیف یا پایین تر از خود نمی پذیرند، و غالباً در جهل مرکب می مانند.

1. تحف العقول، صفحه 296.

درس صد و سی ام

وظایف سنگین امام(علیه السلام)

اشاره

امام علی ابن موسی الرضا(علیه السلام) می فرماید:
اَلاِْمامُ اَمینُ اللهِ فِی اَرْضِهِ وَخَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ عَلَی عِبادِهِ وَخَلیفَتُهُ فی بِلادِهِ والداعی اِلی اللهِ و الذابُّ عَنْ حریم الله.(1)

ترجمه

امام امین خدا در زمین و در میان خلق خدا، و حجت او بر بندگان و جانشین او در شهرها، و دعوت کننده به سوی خدا، و مدافع حریم الهی است.

شرح کوتاه

در این حدیث که بخشی از حدیث طولانی در زمینه معرفی مقام امامت است، به پنج قسمت از وظایف سنگین و مهم اشاره شده:
1- امام خزانه دار و امین وحی، و حافظ تمام علوم و احکام و معارف دین است.
2- امام دلیل زنده و گواه روشن و معرف آیین خداست.
3- امام سرپرست و زمامدار الهی و نماینده او در میان مردم است.
4- امام آمر به معروف و ناهی از منکر و بزرگترین مبلّغ دین است.
5- امام مدافع از حریم آیین خدا در برابر همجوم دشمنان است. و چنین کسی باید دارای علم الهی و مقام عصمت باشد و جز خدا نمی تواند او را تعیین کند.

1. تحف العقول، صفحه 328.

درس صد و سی و یکم

درهای بسته باز می شود

اشاره

امام محمّد تقی(جواد)(علیه السلام) می فرماید:
لَوْ کانَتِ السَّماواتُ وَالاَْرْضُ رَتْقاً عَبْد ثُمَّ اتَّقی اللهَ تَعالَی جَعَلَ اللهُ لَهُ مِنْها مَخترَجاً(1)

ترجمه

اگر درهای آسمان و زمین به روی کسی بسته شود سپس او پرهیزگاری پیشه کند خداوند گشایشی در کار او می دهد.

شرح کوتاه

گاه می شود که در زندگی تمام درها به روی انسان بسته می شود و به هر طرف رو می کند با مشکل یا مشکلاتی روبه رو می شود.
این گونه رویدادها فرصتی است برای بیدار شدن انسان ها و بازگشت او به سوی خدا، بازگشتی سازنده و تغییر دهنده سرنوشت، در این هنگام اگر از جان و دل متوجه او گردد و از ذات پاکش مدد گیرد، امدادهای الهی به سراغ او آمده و نسیم های رحمت پروردگار او را در آغوش می کشند و از راه هایی که هرگز باور نداشت درهای بسته گشوده می شود.

1. نورالابصار، صفحه 150.

درس صد و سی و دوّم

از افراد بی شخصیت بترس!

اشاره

امام على بن محمّد تقى (هادى)(عليه السلام) مى فرمايد:
مَنْ هانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَلا تَأْمَنْ شَرَّهُ(1)

ترجمه

آن کسی که شخصیتی برای خود قائل نیست از شر او برحذر باش!

شرح کوتاه

در حقیقت یکی از مهم ترین عواملی که جلو فساد و بدکاری را می گیرد وجود شخصیّت یا لااقل احساس شخصیّت است، افراد با شخصیّت یا آنها که برای خودش شخصیّتی قائلند هر چند در نظر دیگران چندان شخصیّتی نداشته باشند، به خاطر حفظ موقعیّت خود هم که باشد از انجام بسیاری از زشتکاری ها و اعمال خلاف خودداری می کنند، ولی همین که احساس کردند نه آبرویی دارند و نه احترام و شخصیّتی، از هیچ چیز پروا نخواهند کرد.
لذا امام(علیه السلام) می فرماید از این گونه افراد بپرهیز!
و نیز به همین دلیل یکی از نکات مهم تربیت فرزند یا تربیت افراد انسان به طور کلی این است که در آنها ایجاد شخصیّت شود و احساس کنند شخصیّت ویژه ای دارند، به عکس خرد کردن شخصیّت افراد اثر بسیار بدی از لحاظ تربیتی دارد.

1. تحف العقول، صفحه 362.

درس صد و سی و سوّم

جهاد بزرگ

اشاره

امام حسن عسکری(علیه السلام) می فرماید:
اَشَدُّ النّاسِ اِجْتِهاداً مَنْ تَرَکَ الذُّنُوبَ(1)

ترجمه

از همه مردم مجاهدتر کسی است که گناهان را ترک گوید.

شرح کوتاه

می دانیم مبارزه با هوا و هوس های سرکش که سرچشمه اصلی گناهان است; در اسلام به نام «جهاد اکبر» نامیده شده است که از مبارزه با دشمنان مهم تر و پر ارج تر است. چرا که این جهاد وسیله خودسازی است و تا خودسازی انجام نگردد پیروزی نیست; زیرا شکست ها غالباً نتیجه نقطه ضعفهاست.
در محیط های آلوده به گناه ارزش این جهاد آشکارتر و اهمیّت آن در پیشبرد اهداف اجتماعی روشنتر است.
پیروزی های پیامبر(صلی الله علیه وآله) در «مدینه» در حقیقت نتیجه مستقیم خود سازی ها و مجاهدات اصحاب در «مکه» بود.

1. بحارالانوار، جلد 78، صفحه 373.
[144]

درس صد و سی و چهارم

در غیبت مهدی(علیه السلام)

اشاره

امام حضرت مهدی(علیه السلام) فرمود:
اَمَّا الْحَوادِثُ الْواقِعَةُ فَارْجِعُوا فیها اِلی رواةِ اَحادِیثنا(1)

ترجمه

در حوادث گوناگونی که در دروان غیبت کبری پیش می آید به راویان احادیث ما مراجعه نمایید.

شرح کوتاه

اجتماعات انسانی بدون رهبری صحیح سامان نمی یابند به همین دلیل خداوند هیچ گاه بندگان خود را به حال خود، بدون سرپرست، وا نگذارده و همیشه رهبران الهی در میان آنها رفت و آمد داشته اند.
حتی در زمان غیبت ولی عصر حضرت مهدی (ارواحنا فداه) نخست نایبان خاص و پس از پایان دوران آنها، نایبان عام برای رهبری مردم از طرف خود آن حضرت تعیین شدند، مردانی مصمّم و با ایمان و آگاه که به خوبی به محتوای بزرگ کتاب آسمانی مسلمین قرآن، و به سنّت پیامبر(صلی الله علیه وآله)و مکتب اهل بیت(صلی الله علیه وآله) آشنایی دارند عهده دار این رسالتند; و هرکس به هر نام و هر عنوان دیگری خود را شایسته این مقام بداند مردود است.

1. قسمتی از توقیع معروف که در کتب مختلف آمده است.

درس صد و سی و پنجم

سرچشمه بدی ها

اشاره

پیامبر(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
اِجْتَنِبِ الْخَمْرَ فَاِنَّها مِفْتاحُ کُلِّ شَرٍّ(1)

ترجمه

از شراب بپرهیز که کلید تمام بدیهاست.

شرح کوتاه

با این که در زمینه آثار زیان بار شراب کتاب ها و مقالات فوق العاده زیاد نوشته شده، و اثرات مرگبار آن روی دستگاه های عصبی، قلب، عروق، جهاز گوارش، کبد، کلیه ها و تمام اورگانیزم بدن تشریع شده و نتایج شوم آن در ایجاد حوادث دردناک اجتماعی با آمار و ارقام تکان دهنده مورد بررسی هزاران دانشمند و مغز متفکر انسانی قرار گرفته، امار جمله ای به کوتاهی و جامعیّت حدیث ارزنده پیامبر بزرگ ما نمی توان پیدا کرد که همه حقایق را در یک جمله کوتاه بیان فرموده است.
آری، شراب کلید همه بدی ها، زشتی ها و بدبختی هاست.

1. نهج الفصاحه، صفحه 1.
[146]

درس صد و سی و ششم

انجام وظیفه بزرگترین عبادت است

اشاره

امام سجاد(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ عَمِلَ بِمَا افْتَرَضَ الله عَلَيْهِ فَهُوَ مِنْ اَعْبَدِ النَّاسِ(1)

ترجمه

هرکس به وظایف لازم خود عمل کند از عابدترین مردم خواهد بود.

شرح کوتاه

عبادت نه منحصر به خدمت خلق است و نه منحصر به نماز و روزه; بلکه بزرگترین عبادت آن است که هرکس به وظایف واجب خود در هر قسمت عمل کند، چه عبادتی از این بالاتر و پرشکوه تر، عبادتی که می تواند یک جامعه را گلستان کند و هرگونه خیر و سعادتی را به ارمغان بیاورد. انجام فرایض مفهوم وسیعی دارد که واجبات عبادی را شامل می شود. همان طور که وظایف اجتماعی و انسانی و خدمات فرهنگی و اقتصادی لازم را در بر می گیرد و به این ترتیب بیگانگی اسلام از عمل کسانی که وظایف لازم خود را رها کرده و به انجام مستحبات می پردازند و خود را عابد می شمرند روشن می شود.

1. وسایل الشیعه، جلد 11، صفحه 206.

درس صد و سی و هفتم

اشاره

اميرمؤمنان على(عليه السلام) مى فرمايد:
هذِهِ النُّجُومُ الَّتى فى السَّماءِ مَدائِنُ مِثْلُ الْمَدائِنِ الَّتى فى الاْرضِ مَرْبُوطَةٌ كُلُّ مَدينَة اِلى عَمُود مِنْ نُور(1)

ترجمه

این ستارگانی که در آسمان هستند شهرها (و آبادی هایی) همچون شهرهای زمینند، هر شهری از آنها با ستونی از نور (با شهرهای دیگر) پیوسته است.

بسیار خود خواهانه است که ما تصور کنیم تنها کره مسکونی جهان، کره زمین ماست و میلیون ها میلون کرات آسمانی همه بایر و خاموش و خالی از سکنه اند.
دانشمندان امروز با محاسباتی که روی وجود شرایط حیات و زندگی در کرات آسمانی کرده اند قطع دارند که میلیون ها یا صدها میلیون از این کرات دارای ساکنانی هستند که به احتمال قوی بسیاری از آنها تمدن هایی پیشرفته تر و به مراتب عالی تر از تمدن ساکنان زمین دارند; زیرا آغاز حیات در آنها هزاران یا میلیون ها سال قبل از کره زمین بوده است. حدیث بالا یکی از معجزات علمی امیر مؤمنان است که چهارده قرن پیش بیان فرموده است.

1. سفینة البحار، جلد 3، صفحه 574.

درس صد و سی و هشتم

قرآن و قانون جاذبه

اشاره

علی بن موسی الرضا(علیه السلام) به یکی از دوستان خود فرمود:
اَلَیْسَ اللهُ یَقُولُ بِغَیْرِ عَمَد تَرَوْنَها؟
فَقُلْتُ: بَلَی
قالَ: ثُمَّ عَمَدٌ، لکِنْ، لا تَرَوْنَها!(1)

ترجمه

آیا خدا نمی فرماید که آسمان بدون ستونی که دیده شود برپاست؟
گفتم: آری
فرمود: بنابراین ستونی وجود دارد که نامرئی است و شما آن را نمی بینید!

شرح کوتاه

امروز مسلّم است که کرات آسمانی در مدارهای خود به برکت تعادل نیروی جاذبه و دافعه برپا هستند، جاذبه همچون زنجیر عظیمی آنها را به سوی هم می کشاند و نیروی گریز از مرکز آنها را از هم فرار می دهد و تعادل کامل آنها سبب شده که میلیون ها سال بدون کمترین تغییری در مدار خود بگردند و در فضای بیکران روی این ستون نامرئی تکیه کنند و معلق بمانند. آیا در آن زمان که هنوز پرده ای از روی این اسرار برداشته نشده بود تعبیری رساتر از تعبیر فوق برای بیان این حقیقت وجود داشت؟ و آیا این از معجزات علمی پیشوایان بزرگ ما نیست؟!

1. تفسیر برهان، جلد 3، صفحه 278.

درس صد و سی و نهم

راز کارها!

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
وَوَتَّدُ بِالصُّخُورِ مَیَدانَ اَرْضِهِ(1)

ترجمه

به وسیله کوه ها از لرزش و تکان خوردن زمین جلوگیری نمود.

امروز ثابت شده همان طور که جاذبه ماه در جزر و مد دریاها مؤثر است و آب آنها را دوبار، در شبانه روز، به تفاوت، یک متر و بیشتر و حتی در بعضی از نقاط پانزده متر! بالا و پایین می برد، روی پوسته جامد زمین مؤثر است و آن را به مقدار 30 سانتی متر بالا می کشد سپس به پایین برمی گردد، ولی استحکام پوسته زمین به خاطر وجود کوه ها که ریشه های آن به هم متصل شده و شبکه زره مانندی دور زمین ایجاد کرده مانع از تأثیر بیشتر آن می گردد.
راستی اگر کوه ها وجود نداشتند و پوسته زمین نرم بود و شب و روز در جزر و مد بودند آیا آرامشی برای ما وجود داشت؟ این حقیقت را پیشوایان اسلام از 14 قرن پیش بیان کردند.

1. نهج البلاغه خطبه 1.

درس صد و چهلم

جانداران ذره بینی

اشاره

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) می فرماید:
اِنَّما قُلْنا «اَلّلطیفُ» لِلْخَلْقِ اللَّطیفِ ... وَ ما لا یَکادُ عُیُونُنا تَسْتَبینَهُ لِدِمامَةِ خَلْقِها، لا تَراهُ عُیُونُنا وَ لا تَلْمَسُهُ اَیْدِینا!(1)

ترجمه

این که به خدا لطیف می گوییم به خاطر آفرینش موجودات بسیار کوچک و ظریف است ... حیواناتی که چشم ما آنها را از شدت کوچکی نمی بیند و دست ما آن را احساس نمی کند!

شرح کوتاه

آنچه در بالا می بینید گوشه کوچکی از حدیث مفصلی است که «فتح بن یزدید جرجانی» از امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) نقل کرده، و در ضمن آن تصریح شده «این حیوانات بقدری کوچکند که به هیچ وجه احساس نمی شوند، در میان امواج دریاها و در میان پوست های درختان و در بیابان ها و دشت ها پراکنده اند».
این حدیث در کتاب هایی که حدود یکهزار سال پیش نوشته شده از آن امام(علیه السلام)به یادگار مانده و صدها سال پیش از آن که «پاستور» حیوانات ذره بینی را کشف کند صادر شده است، و این یک معجزه علمی روشن است.

1. کتاب وافی، جلد 1، صفحه 106.
[151]

درس صد و چهل و یکم

فقط نامی از اسلام!

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
یَأْتی عَلَی النّاسِ زَمانٌ لا یَبْقی فیهِمْ مِنَ الْقُرآنِ اِلاَّ رَسْمُهُ وَمِنَ الاِْسلامِ اِلاَّ اِسْمُهُ، مَساجِدُهُمْ یَوْمَئِذ عامِرَةٌ مِنَ البِناءِ، خَرابٌ مِنَ الْهُدی(1)

ترجمه

زمانی بر مردم فرا می رسد که در میان آنها از قرآن جز خط به نقوش، و از اسلام جز اسمی باقی نماند، مساجد مسلمین در آن روز از نظر بنا آباد ولی از نظر هدایت ویران خواهد بود!

نمی توانیم بگویم این پیشگویی عجیب، امروز، کاملا مصداق پیدا کرده، و یا مربوط به آینده است، ولی این قدر مسلّم است که نمونه هایی از آن را در گوشه و کنار با چشم خود می بینیم، و تعجب در این است که چنین مسلمانانی از عقب ماندگی ناله و شکوه دارند، گویا چنین می پندارند تنها «اسم اسلام» و «رسم قرآن»، برای همه چیز آنها کافی است، نه قرآن را به عنوان یک کتاب تربیت و انسان سازی پذیرفته و به کار بسته اند، و نه اسلام را به عنوان «مذهب» یعنی روش فکری و عملی; کدام جامعه مسلمان واقعی را سراغ داریم که عقب مانده باشد و جهان در برابرش تعظیم ننموده باشد!

1. کلمات قصار، کلمه 369.

درس صد و چهل و دوّم

میزان سنجش عقل و جهل

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) می فرماید:
اَللّسانُ مِعْیارُ اِطاشَةِ الْجَهْلِ وَاَرْجِحَةِ الْعَقْلِ(1)

ترجمه

زبان معیار سنجش طغیان جهل و ترازوی عقل و خرد است.

شرح کوتاه

مهم ترین دریچه روح آدمی و کلید شخصیت او، بهترین وسیله برای ارزیابی میزان خرد هر انسان زبان اوست. زبانی که با یک چرخش ساده و به ظاهر کم اهمیّت پرده ها را کنار می زند و زوایای روح انسان را آشکار می سازد.
به همین دلیل بسیاری از دستورهای اسلام بر محور اصلاح زبان دور می زند و کراراً در گفتار پیشوایان بزرگ ما در این زمینه اخطار و اعلام خطر شده است، و بدیهی است اصلاح کامل زبان بدون اصلاح روح و فکر ممکن نیست، ولی با سکوت و خویشتن داری می توان بسیاری از عواقب دردناک حرکات ناموزون زبان پیروز شد.

1. تحف العقول، صفحه 143.

درس صد و چهل و سوّم

بالاتر از نعمت

اشاره

امام هادی(علیه السلام) می فرماید:
اَلشّاكِرُ اَسْعَدُ بِالشُّكرِ مِنْهُ بِالنِّعْمَةِ التَّى اَوجَبَتِ الشُّكْرَ لاَِنَّ النَّعَمَ مَتاعٌ وَالشُّكْرَ نِعَمٌ وَ عُقْبی(1)

ترجمه

آن کس که شکر نعمت گوید سعادتش به خاطر شکرش از سعادتش به خاطر آن نعمت بیشتر است، زیرا نعمت ها وسیله زندگی این جهانند و شکر سرمایه این جهان و آن جهان.

شرح کوتاه

با توجه به این حقیقت که شکر تنها قدردانی با زبان نیست; بلکه قدردانی عملی است و هر نعمتی را به جا مصرف کردن، روشن می شود که شکر نعمت، برکات و سعادت هایی به بار می آورد که خود نعمت در برابر آن ناچیز است، نعمت ها را در مسیر رضای خدا و خشنودی بندگان او به کار گرفتن، هم سرمایه افتخار این جهان و هم سعادت جاویدان آن جهان است; در حالی که اگر به نعمت بنگری به تنهایی ممکن است جز یک موهبت مادی نباشد پس شکر از خود نعمت بالاتر و ارزنده تر است!

اشاره

امام علی بن موسی الرضا(علیه السلام) می فرماید:
مَنْ جَلَسَ مَجْلِساً یُحْیَی فیهِ اَمْرُنا لَمْ یَمُتْ قَلْبُهُ یَوْمَ تَمُوت الْقُلُوبُ(1)

ترجمه

هرکس در مجلسی بنشیند که احیای مکتب ما، در آن می شود دلش نمی میرد آن روز که دل ها می میرند!

از جمله بالا بخوبی روشن می شود که وظیفه حتمی پیروان اهل بیت این است که در جلسات خود برنامه های آنها را احیا کنند، مکتبشان را بشناسند، روح سخنانشان را دریابند، به تعلیمات آنان آشنا شوند و مجلس آنها مجلس سازندگی و آمادگی و حیات زندگی باشد نه جلسه سرگرمی و تنها حاجت طلبی و به دردها و خواست های شخص اندیشیدن، و مسائل انسانی و اجتماعی و عقیدتی را نادیده گرفتن، چنین مجلسی موجب زنده شدن دل ها و بیداری افکار است.

1. میراث امامان، صفحه 443.

درس صد و چهل و پنجم

امانت در حفظ اسرار

اشاره

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
اِذا حَدَّثَ الرَّجُلُ بِحَدیث، ثُمَّ الْتَفَتَ فَهِیَ اَمانَةٌ(1)

ترجمه

هنگامی که کسی سخنی بگوید، سپس به اطراف خود بنگرد، آن سخن امانت و سِر است (و باید در حفظ آن کوشید).

شرح کوتاه

امانت انواع گوناگونی در اسلام دارد و از آن جمله امانت در حفظ اسرار مردم است، این موضوع بقدری از نظر اسلام مهم تلقی شده که افشای اسرار مردم از گناه کبیره معرفی گردیده، تازه برای اثبات «سر» بودن لزومی ندارد گوینده خواهش و تمنا و تأکید کند که این از اسرار است و نزد خودت باشد; بلکه به کمترین چیزی برای تفهیم این حقیقت قناعت شده است، همین اندازه که نگاه به اطراف کند و مراقب عدم وجود شخصی دیگری باشد کافی است که سخنان او به عنوان اسرار برادر مسلمان و امانت نگاهداری شود.

1. نهج الفصاحه، صفحه 38.

درس صد و چهل و ششم

نشانه ایمان

اشاره

پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) می فرماید:
اِذا سَرَّتْکَ حَسَنُکَ وَسائَتکَ سَیِّئُتُکَ فَاَنْتَ مُؤْمِنٌ(1)

ترجمه

هنگامی که کار نیکت تو را خوشحال و کار بدت تو را ناراحت کند فرد با ایمانی هستی.

اسلام می گوید همه با فطرتی پاک متولّد می شوند، فطرت ایمان و عشق به نیکی ها، آلودگی ها و گناهان ممکن است تدریجاً روح و جان انسان را تحت تأثیر خود قرار دهد و به رنگ خود درآورد، و بکلی منقلب سازد; اما تا آن زمان که انسان نسبت به نیکی ها علاقمند و از بدی ها متنفر است معلوم می شود که هنوز روح ایمان و فطرت پاک نخستین در او باقی است.
بیچاره مردمی که نه تنها از اعمال بدشان ناراحت نمی شوند، بلکه به آن هم افتخار می کنند; و یا هنگامی که فداکاری، نیکوکاری، گذشت و عدالتی نشان می دهند نشان می دهند احیاناً از کرده خود پشیمان هم می شوند آنها افراد بی ایمانی هستند.

1. نهج الفصاحه، صفحه 41.

درس صد و چهل و هفتم

نخستین شرط در هر کار

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) به کمیل فرمود:
مامِنْ حَرَکَة اِلاَّ وَاَنْتَ مُحْتاجٌ فیها اِلی مَعْرِفَة(1)

ترجمه

هیچ حرکت و کاری نیست مگر این که در انجام آن! نیازمند به آگاهی و آشنایی و معرفت هستی.

شرح كوتاه

اگر در وسعت مفهوم «ما من حركة» بينديشيم به وسعت برنامه هاى اسلامى آشنا خواهيم شد كه اسلام تنها يک رشته عبادات و نيايش ها نيست، و يا تنها عقيده خالى از برنامه هاى عملى نيست; بلكه براى تمام زندگى فردى و سراسر مسائل اجتماعى و همه تلاش ها و كوشش هاى انسانى برنامه دارد، كه نخستين مادّه آن آگاهى و شناخت واقعيّات است، و بدون معرفت كافى و بدون جهت گيرى صحيح، حركات و تلاش ها را بى اثر و حدّاقل كم اثر مى داند.

1. سفينة البحار، جلد 1، صفحه 15.

درس صد و چهل و هشتم

اهمیّت میهمان

اشاره

پیامبر(صلی الله علیه وآله) فرمود:
اِذا اَرادَ اللهُ بَقَوْم خَیْراً اَهْدَی اِلَیْهِمْ هَدِیَّةً.
قالُوا وَما تِلْکَ الْهَدِیَّة؟
قالَ: اَلضَّیْفُ(1)

ترجمه

هرگاه خداوند خیر و سعادت کسانی را بخواهد هدیه ای به آنها اهدا می کند. عرض کردند چه هدیه ای؟ فرمود: میهمان.

شرح کوتاه

آری میهمان هدیه پروردگار است هدیه ای است پر ارزش و گرامی. اما در دنیای مادی که همه عواطف تحلیل رفته، میهمان مفهومی ندارد. بلکه یک موجود مزاحم و بیگانه و عزیز بی دلیل است، لذا کمتر دیده می شود کسی به میهمانی برود یا دیگری را به میهمانی دعوت کند مگر این که روابط مادی و تجاری و سیاسی آنها ایجاب کند.

در حالی که در کشورهای اسلامی و در میان خانواده هایی که سنن دینی نزد آنها زنده است، میهمان، هرچند هیچ گونه آشنایی نداشته باشند عزیز و گرامی است و هدیه خدا.

1. بحارالانوار، جلد 15، صفحه 241.

درس صد و چهل و نهم

احترام و محبّت

اشاره

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:
لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یُوَقِّرْ کَبیرَنا وَلَمْ یَرْحَمْ صَغیرَنا(1)

ترجمه

آن کس که نسبت به بزرگترها احترام نگذارد و به کوچکترها محبّت نکند از ما نیست.

شرح کوتاه

جامعه انسانی همانند کاروان پردامنه ای است که دائماً در حرکت است، نوزادانی از مادر متولّد می شوند، کودکان بزرگ، و بزرگ ها پیر پیران از دنیا می روند، و هیچ کس از این ره سپردن مستثنا نیست.
در این میان بزرگترها معمولا تجربه بیشتر و بینش عمیق تر دارند و در دوران عمر خویش - چنانچه وظیفه شناس بوده اند - منشأ خدمات فراوانتری شده اند و تمام محاسبات حکم می کند که مورد احترام باشدو جوانان و نوجوانان حرمت آنان را نگهدارند.
و کوچک ترها چون نورسند و در آغاز زندگی، باید مورد محبّت قرار گیرند و با دلسوزی کامل پایه های سعادتشان به دست بزرگترها گذارده شود، و این است راه و رسم یک جامعه انسانی و مترقی.

1. اصول کافی، جلد 3، صفحه 253.

درس صد و پنجاهم

این چنین برای خود ذخیره کن

اشاره

امیرمؤمنان علی(علیه السلام) فرمود:
ما تَقَدَّمَ مِنْ خَیْر یَبْقَ لَکَ ذُخْرُهُ وَ ما تُؤَخِّرُهُ یَکُنْ لِغَیْرِکَ خَیْرُهُ(1)

ترجمه

آنچه پیش از خود بفرستی برای تو ذخیره می شود و آنچه تأخیر بیندازی فایده اش تنها برای دیگران است (و مسؤولیتش متوجه توست).

شرح کوتاه

جنون ثروت اندوزی در دنیای امروز بیش از هر وقت دیگر به چشم می خورد; بدون این که حساب کنند هدف اصلی و فلسفه ثروت چیست؟
آنها که دیوانهوار در فکر جمع ثروتند و حتی کمترین توجهی به طرق آن از نظر حلال و حرام و ظلم و عدالت ندارند هیچ فکر نمی کنند ثروتهای کلان را نه با خود می توان برد، نه همه آن را می توان خورد، جز باری سنگین بر دوش صاحب آن نیست، جمع کردن و گذاشتن و رفتن، سپس تمام مسؤولیت های آن را بدوش کشیدن.

1. نهج البلاغه.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌اي قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ في سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
(سوره توبه آیه 41)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص 159
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال 1340 هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال 1385 هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازيهاي رايانه اي و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار هاي تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط 2350524)

ز)طراحی سیستم هاي حسابداري ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگي مذهبي قائميه اصفهان

تاریخ تأسیس: 1385 شماره ثبت : 2373 شناسه ملی : 10860152026

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن 25-2357023- (0311) فکس 2357022 (0311) دفتر تهران 88318722 (021) بازرگانی و فروش 09132000109 امور کاربران (0311)2333045

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت

امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.
شماره حساب 621060953 ، شماره کارت :6273-5331-3045-1973و شماره حساب شبا : -IR90-0180-0000-0000-0621-0609 53به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید
ارزش کار فکری و عقیدتی
الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».
التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».
[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».
مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان